

Μάθημα 4ο

Anti-
RUMQUR

stiftung
digitale
chancen

CITIZENS
IN POWER

challedu
μάθημα 4ο - 4ο μάθημα

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Εράσμος+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την
υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο
πλαίσιο του προγράμματος Εράσμος+. Η
περίοδος δημοσίευσης αντικατοπτρίζει τις
απόψεις μόνο του συγγραφέα/των
συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να
θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση
των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Μάθημα 4: Γραμματισμός στα Μέσα Ενημέρωσης – Προστασία και Ενδυνάμωση

Ενότητες

1 Πηγές και Αξιοπιστία

1.1 Δραστηριότητα 1: Θεωρία – Αξιολόγηση της αξιοπιστίας των συγγραφέων και της αξιοπιστίας των πηγών

1.2 Δραστηριότητα 2: Ποιος είναι αξιόπιστος

2 «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» (“Prebunking”) και Έλεγχος Γεγονότων (Fact-Checking)

2.1 Δραστηριότητα 1: Θεωρία – Το «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» (“Prebunking”) ως «εμβόλιο» κατά της παραπληροφόρησης

2.2 Δραστηριότητα 2: Εντοπισμός της τακτικής χειραγώγησης

2.3 Δραστηριότητα 3: Έλεγχος/επαλήθευση Γεγονότων στο Περιεχόμενο

3 Εντοπισμός του περιεχομένου που έχει παραχθεί με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης (AI)

3.1 Δραστηριότητα 1: Θεωρία – Εισαγωγή στα Κείμενα που παράγονται με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης

3.2 Δραστηριότητα 2: Έλεγχος των Ανιχνευτών Κειμένου που παράγεται με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης

3.3 Δραστηριότητα 3: Θεωρία και Κουίζ - Εικόνες που παράγονται με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης

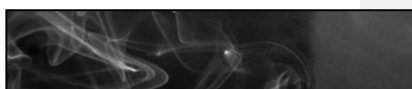
3.4 Δραστηριότητα 4: Μάχη Προτροπών - Ποιος θα δημιουργήσει την πιο ρεαλιστική εικόνα με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης;

4 Ανάλυση Δράσης – Συμπεριφορά στα Ψηφιακά Μέσα κατά της Παραπληροφόρησης

4.1 Δραστηριότητα 1: Κακές Ειδήσεις και Καλές Ειδήσεις

4.2 Δραστηριότητα 2: Αναστοχασμός

Creative Commons — Attribution 4.0 International — CC BY 4.0

Ενότητα 1. Πηγές και Αξιοπιστία

Κάθε μορφή διαδικτυακού περιεχομένου που μπορεί να συναντήσετε κατά την πλοήγησή σας στον διαδικτυακό κόσμο θα πρέπει να αξιολογείται σε δύο επίπεδα: αφενός στο επίπεδο του συγγραφέα/του ειδησεογραφικού πρακτορείου/της πηγής που δημοσιεύει την πληροφορία (**ποιος** δημοσιεύει την πληροφορία;) και αφετέρου στο επίπεδο του πραγματικού περιεχομένου της (**τι** αναφέρεται). Η 1η ενότητα του παρόντος μαθήματος επικεντρώνεται στην αξιολόγηση των πηγών πληροφόρησης. Η 2η ενότητα επικεντρώνεται στο περιεχόμενο των πηγών αυτών και στην αναγνώριση της παραπληροφόρησης.

1.1 Δραστηριότητα 1: Θεωρία – Αξιολόγηση της αξιοπιστίας των συγγραφέων και της αξιοπιστίας των πηγών

Είδος: Θεωρητική

Διάρκεια: 15 λεπτά

Μαθησιακοί Στόχοι:

Οι συμμετέχοντες/ουσες θα κατανοήσουν τους διάφορους παράγοντες που καθορίζουν την αξιοπιστία μιας πηγής πληροφόρησης. Θα μάθουν για διάφορα κριτήρια και ερωτήσεις που μπορούν να θέσουν στον εαυτό τους όταν συναντούν διαδικτυακές πηγές.

Υλικό/ Απαιτούμενοι Πόροι:

Σημειωματάρια και στυλό για τους συμμετέχοντες. Θεωρητικό σενάριο για τον/την συντονιστή/τρια. Προαιρετικά: Ο/Η συντονιστής/τρια μπορεί να προετοιμάσει μια παρουσίαση σε μορφή PowerPoint προσαρμοσμένη στην ηλικία και το γνωστικό υπόβαθρο της ομάδας.

Ο/Η συντονιστής/τρια χρησιμοποιεί τις ακόλουθες πληροφορίες για την εισαγωγή του/της:

Αξιοπιστία του συγγραφέα

Κατά την αξιολόγηση των πηγών, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη δύο βασικούς παράγοντες: τον συγγραφέα και την πλατφόρμα/ μέσο.

Κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας ενός συγγραφέα, μπορεί να βοηθήσει η εξέταση των κριτηρίων που έθεσαν οι Mayer, Davis και Schoorman (1995). Περιγράφουν την αξιοπιστία ως εξαρτώμενη από τρία χαρακτηριστικά: ικανότητα, καλοσύνη και ακεραιότητα.

Ικανότητα: αναφέρεται σε δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται με τις πληροφορίες που δημοσιεύει ένας συγγραφέας. Αυτό περιλαμβάνει την επαγγελματική εμπειρία, την εκπαίδευση και τους τομείς εξειδίκευσης.

Καλοσύνη: αναφέρεται στις προθέσεις και τα κίνητρα ενός συγγραφέα. Λαμβάνει υπόψη το ατομικό τους συμφέρον και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Ακεραιότητα: αναφέρεται στην προσήλωση στις αρχές. Στο πλαίσιο των διαδικτυακών πληροφοριών, αυτό μπορεί να σημαίνει ένα σύνολο ηθικών προτύπων με τα οποία ο αναγνώστης συμφωνεί ή διαφωνεί. Αυτό το κριτήριο είναι πιο υποκειμενικό και βασίζεται στην ηθική πλεύση και τις αρχές των ατόμων - εφόσον οι αρχές ενός συγγραφέα δεν παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα ή δεν συνιστούν παράνομες πράξεις.

Όταν συναντάτε πληροφορίες στο διαδίκτυο, θα πρέπει να ελέγχετε αν μπορείτε να βρείτε πληροφορίες για τον συγγραφέα. Ποιος δημοσιεύει το άρθρο; Ποιο πρόσωπο, οργανισμός, ειδησεογραφικό πρακτορείο ή άλλη ομάδα είναι υπεύθυνη για το περιεχόμενό του; Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να δίνονται είτε στο άρθρο είτε τουλάχιστον στο εκθετήριο μιας ιστοσελίδας. Εάν δεν μπορείτε να βρείτε καμία απολύτως πληροφορία, θα πρέπει να παραμείνετε επιφυλακτικοί.

Αν βρείτε έναν συγγραφέα και θέλετε να ελέγξετε την ικανότητα, την καλοσύνη και την ακεραιότητά του, μπορείτε να κάνετε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

Ικανότητα	Καλοσύνη	Ακεραιότητα
➤ Ποιο είναι το μορφωτικό επίπεδο του συγγραφέα; ➤ Ποιο είναι το επάγγελμά του; ➤ Τι είδους εμπειρία έχει στον τομέα για τον οποίο δημοσιεύει πληροφορίες;	➤ Αποκομίζει ο συγγραφέας προσωπικό όφελος από τη δημοσίευση αυτών των πληροφοριών, π.χ. αποκομίζοντας κέρδος μέσω διαφημίσεων; ➤ Είναι μέλος ενώσεων, ομάδων πίεσης, εταιρειών, κομμάτων με συγκεκριμένα συμφέροντα; ➤ Υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων;	➤ Τηρεί ο συγγραφέας τα δημοσιογραφικά πρότυπα (π.χ. αναφορά πηγών, διόρθωση λαθών, σεβασμός των προσωπικών ατομικών δικαιωμάτων); ➤ Σέβεται ο αρθρογράφος τα ανθρώπινα δικαιώματα, το σύνταγμα και/ή άλλα δεοντολογικά πρότυπα/πλαίσια;

Η αξιοπιστία των Ειδησεογραφικών Πρακτορείων

Κατά τον έλεγχο μιας δημοσιογραφικής πηγής, τα κριτήρια του συστήματος αξιολόγησης "[NewsGuard](#)" μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο βοήθημα. Το "NewsGuard" είναι ένα εργαλείο που αξιολογεί και επαληθεύει την αξιοπιστία ειδησεογραφικών ιστοσελίδων και διαδικτυακού περιεχομένου με εντατική έρευνα πλαισίου. Παρέχει απλουστευμένες αξιολογήσεις καθώς και λεπτομερείς εκθέσεις για μεμονωμένα ειδησεογραφικά πρακτορεία, με βάση μια σειρά κριτηρίων.

Ορισμένα από τα κριτήρια περιλαμβάνουν:

- **Δεν δημοσιεύει επανειλημμένα ψευδές ή κατάφωρα παραπλανητικό περιεχόμενο:** Η ιστοσελίδα δεν δημοσιεύει επανειλημμένα και επί του παρόντος περιεχόμενο το οποίο έχει κριθεί σαφώς και αισθητά ψευδές ή κατάφωρα παραπλανητικό και το οποίο δεν έχει διορθωθεί άμεσα και κατά τρόπο εμφανή.
- **Συγκεντρώνει και παρουσιάζει πληροφορίες με υπευθυνότητα**
Οι πάροχοι περιεχομένου είναι γενικά ακριβείς και δίκαιοι κατά την αναφορά και την παρουσίαση πληροφοριών. Παραπέμπουν σε **πολλαπλές πηγές**, κατά προτίμηση σε εκείνες που παρουσιάζουν άμεσες πρωτογενείς πληροφορίες για ένα θέμα ή γεγονός ή από αξιόπιστες δευτερογενείς ειδησεογραφικές πηγές, και δεν διαστρεβλώνουν ή παραποιούν κατάφωρα πληροφορίες προκειμένου να διατυπώσουν ένα επιχείρημα ή να αναφερθούν σε ένα θέμα.
- **Διαθέτει αποτελεσματικές πρακτικές για τη διόρθωση λαθών:** Η ιστοσελίδα εντοπίζει τακτικά σφάλματα και δημοσιεύει διευκρινίσεις και διορθώσεις, αναγνωρίζει με διαφάνεια τα σφάλματα και δεν αφήνει σημαντικό ψευδές περιεχόμενο σε συχνή βάση χωρίς κάποια διόρθωση.
- **Χειρίζεται υπεύθυνα τη διαφορά μεταξύ ειδήσεων και προσωπικής γνώμης:** οι πάροχοι περιεχομένου που δίνουν την εντύπωση ότι μεταδίδουν ειδήσεις ή ένα μείγμα ειδήσεων και προσωπικών απόψεων διαχωρίζουν τις απόψεις από την ειδησεογραφία και όταν μεταδίδουν ειδήσεις, δεν επιλέγουν κραυγαλέα γεγονότα ή ιστορίες για να προωθήσουν τις απόψεις τους. Οι πάροχοι περιεχομένου που προωθούν μια συγκεκριμένη άποψη αποκαλύπτουν την άποψη αυτή.
- **Αποφεύγει παραπλανητικές επικεφαλίδες ειδήσεων:** Η ιστοσελίδα γενικά δεν δημοσιεύει επικεφαλίδες που περιλαμβάνουν ψευδείς πληροφορίες, προκαλούν έντονο εντυπωσιασμό ή με άλλο τρόπο δεν αντικατοπτρίζουν το πραγματικό περιεχόμενο που περιγράφεται κάτω από την επικεφαλίδα..

Οι χρήστες/τριες μπορούν να έχουν αυτά τα κριτήρια κατά νου όταν αναζητούν ειδησεογραφικά πρακτορεία με τα οποία δεν είναι εξοικειωμένοι/ες. Η παρακάτω πιο απλουστευμένη λίστα ελέγχου μπορεί να βοηθήσει στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας μιας πηγής:

- Is there an imprint or any information on the organization / people / company behind the website?
  - Ελέγξτε την ενότητα υπό την ονομασία «Αποτύπωμα» ή την ενότητα «Σχετικά με εμάς». Χρησιμοποιήστε μηχανές αναζήτησης για να ελέγξετε τις πληροφορίες.
- Έχει μήπως δημοσιεύσει η ειδησεογραφική ιστοσελίδα ψευδείς πληροφορίες στο παρελθόν;
  - Χρησιμοποιήστε μια μηχανή αναζήτησης για τον έλεγχο των γεγονότων για να αναζητήσετε το όνομα του συγκεκριμένου ειδησεογραφικού, π.χ. το [Google Fact Check Explorer](#).
- Μήπως χρησιμοποιεί η ειδησεογραφική αυτή ιστοσελίδα πολλαπλές πηγές; Είναι αξιόπιστες οι πηγές αυτές; Παραθέτουν σωστά τις πηγές τους;
  - Ανατρέξτε σε μερικά από τα άρθρα της ιστοσελίδας. Ελέγξτε τι είδους πηγές χρησιμοποιούν και κατά πόσον παραθέτουν τις πηγές με ακρίβεια χωρίς να διαστρεβλώνουν τις αρχικές πληροφορίες.
- Μήπως διορθώνει η ειδησεογραφική ιστοσελίδα τα λάθη της;
  - Μπορείτε να εντοπίσετε άρθρα που διορθώνουν λανθασμένες πληροφορίες που είχαν δημοσιευθεί προηγουμένως; Υπάρχει ειδική υποσελίδα για τις διορθώσεις;
- Μήπως η ειδησεογραφική ιστοσελίδα αναφέρει ποιες αναφερόμενες πληροφορίες συνιστούν προσωπική γνώμη και ποιες συνιστούν είδηση;
  - Τα άρθρα γνώμης θα πρέπει να επισημαίνονται ως τέτοια. Στα άρθρα γνώμης περιλαμβάνονται τα Editorials, οι στήλες, οι επιστολές προς τον συντάκτη κλπ.
- Συνάδουν οι επικεφαλίδες με το περιεχόμενο των άρθρων;
  - Οι επικεφαλίδες δεν προκαλούν εντυπωσιασμό και συνοψίζουν το περιεχόμενο του άρθρου με ακρίβεια.

Οι **ειδησεογραφικές ιστοσελίδες σατιρικού περιεχομένου** αποτελούν ειδική περίπτωση. Δημιουργούν σκόπιμα ψευδείς πληροφορίες για χιουμοριστικούς σκοπούς. Ορισμένες ιστοσελίδες σατιρικών ειδήσεων δηλώνουν σαφώς ότι πρόκειται για σάτιρα, ενώ άλλοι όχι. Η σάτιρα συχνά αναγνωρίζεται από υπερβολικούς, παράλογους, αστείους, πολιτικά μη ορθούς τίτλους και περιεχόμενο. Μια γρήγορη αναζήτηση στο Google για το όνομα της ιστοσελίδας είναι συνήθως αρκετή για να διαπιστώσετε αν μια πηγή είναι σάτιρική.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: Ακούστε την εισήγηση του/της συντονιστή/τριας, κρατήστε σημειώσεις και κάντε ερωτήσεις αν κάτι δεν είναι σαφές.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Ανάλογα με την ηλικία, τις γνώσεις και το υπόβαθρο των συμμετεχόντων/ουσών, η εισαγωγή μπορεί να απλοποιηθεί. Για το μέρος που αφορά την αξιοπιστία των ατόμων, τα κριτήρια της ακεραιότητας μπορούν να παραλειφθούν, δεδομένου ότι αυτό είναι πιο περίπλοκο (απαιτεί κάποιες βασικές γνώσεις σχετικά με τα δημοσιογραφικά πρότυπα και τα ανθρώπινα δικαιώματα). Για το μέρος που αφορά τον έλεγχο της αξιοπιστίας των πηγών, οι πιο πολύπλοκοι ορισμοί του NewsGuard μπορούν να παραλειφθούν και να χρησιμοποιηθεί μόνο η απλουστευμένη λίστα ελέγχου.

Σε γενικές γραμμές, ως δραστηριότητα τύπου διάλεξης, ο/η συντονιστής/τρια μπορεί να την εφαρμόσει με τον τρόπο που ταιριάζει καλύτερα στην ομάδα. Ωστόσο, θα πρέπει να μεταδοθούν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να είναι εφικτή η υλοποίηση των ακόλουθων δραστηριοτήτων.

Απολογισμός: Ρωτήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες αν έχουν τυχόν απορίες.

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι:

Mayer, R. C., Davis, J. H., Schoorman, F. D. (1995). An Integrative Model of Organizational Trust. *The Academy of Management Review*, 20, 709-734. DOI: 10.2307/258792.

<https://www.newsguardtech.com/de/bewertungen/bewertungsprozess-und-kriterien/>

1.2 Δραστηριότητα 2: Ποιος είναι αξιόπιστος

Είδος: Ομαδική Δραστηριότητα / Συζήτηση

Διάρκεια: 10 λεπτά

Μαθησιακοί στόχοι: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα γνωρίζουν πώς να χρησιμοποιούν τις κατάλληλες ερωτήσεις σχετικά με την αξιοπιστία των συγγραφέων.

Υλικό/απαιτούμενοι πόροι: Παράρτημα 1. (φορητός) υπολογιστής, ιδανικά προβαλλόμενος σε μια μεγάλη οθόνη (προβολέας/τηλεόραση)

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: Κοιτάξτε αυτές τις πηγές και εφαρμόστε τις κατάλληλες ερωτήσεις σχετικά με την αξιοπιστία των συγγραφέων. Πόσο αξιόπιστοι θεωρείτε ότι είναι;

Οδηγίες προς τον/την Συντονιστή/τρια: Παρουσιάστε τα τρία παραδείγματα από το Παράρτημα 1. Ρωτήστε την ομάδα πώς θα αξιολογούσε την ικανότητα και την καλοσύνη του/των συγγραφέα/ων. Συγκεντρώστε μερικές απαντήσεις. Προσθέστε περισσότερους πόντους, εάν χρειάζεται.

- Leila Schmidt-Khan:
  - Σε γενικές γραμμές θεωρείται αξιόπιστη
  - Ικανότητα: Είναι επαγγελματίας δημοσιογράφος. Διαθέτει πολυετή εργασιακή εμπειρία ως δημοσιογράφος. Η ιταλική πολιτική είναι ο τομέας της εξειδίκευσής της.
  - Ένα βιογραφικό στο Instagram είναι μια πολύ σύντομη επισκόπηση ενός ατόμου. Μπορείτε να σημειώσετε ότι τα βιογραφικά του Instagram δεν είναι απαραίτητα σωστά, καθώς πρόκειται για την αυτοπεριγραφή του ίδιου του ατόμου. Ιδανικά, οι χρήστες θα πρέπει να ελέγχουν αν οι πληροφορίες που δίνει είναι σωστές - είναι όντως ανταποκρίτρια εξωτερικού για τον Guardian; Αυτό θα μπορούσε να ελεγχθεί διπλά, ερευνώντας το όνομά της, ερευνώντας τα άρθρα που έχει δημοσιεύσει στο παρελθόν.
  - Καλοσύνη: Ως επαγγελματίας δημοσιογράφος, πιθανότατα δεν έχει σύγκρουση συμφερόντων. Πιθανότατα δεν έχει προσωπικό όφελος από τη δημοσίευση ψευδών ή παραπλανητικών πληροφοριών.
- Claudia Alves:
  - Σε γενικές γραμμές δεν θεωρείται αξιόπιστη
  - Ικανότητα: Works in the industry. Has expertise in SweetLife's products.
  - Καλοσύνη: Όταν δημοσιεύει πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις των προϊόντων της SweetLife στην υγεία, υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων. Ως διευθύντρια μάρκετινγκ, η δουλειά της είναι να διαφημίζει την εμπορική επωνυμία και να διασφαλίζει ότι έχει καλή φήμη.
  - Μπορείτε να σημειώσετε ότι ο ισχυρισμός στο tweet δεν είναι απαραίτητο να είναι λανθασμένος. Θα μπορούσε επίσης να είναι εν μέρει αληθής. Είναι επίσης πιθανό ο ισχυρισμός να προέρχεται από μια μελέτη που έχει χρηματοδοτήσει η ίδια η εμπορική επωνυμία. Θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν πρόσθετες πηγές.
- Βικιπαίδεια (Wikipedia):
  - Κάπως αξιόπιστη
  - Μπορείτε να συζητήσετε τη δυσκολία που εντοπίζεται κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των συγγραφέων της Βικιπαίδειας, καθώς όλοι μπορούν να επεξεργαστούν άρθρα της Βικιπαίδειας και δεν παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες για τα άτομα αυτά στο προφίλ τους. Είναι ακόμη πιθανόν συγγραφείς οι οποίοι έχουν σύγκρουση συμφερόντων να επεξεργάζονται τις πληροφορίες που παρουσιάζονται. Παράλληλα όμως, είναι επίσης πιθανό συγγραφείς οι οποίοι διαθέτουν υψηλά επίπεδα εξειδίκευσης στον τομέα να επεξεργάζονται ένα άρθρο.

- Μπορείτε να σημειώσετε ως πλεονέκτημα ότι άλλοι χρήστες αναθεωρούν συνεχώς τα άρθρα της Βικιπαίδειας. Ο καθένας μπορεί να ελέγξει και να δει ποιος επεξεργάστηκε ποιο μέρος ενός άρθρου και τότε.
- Η Βικιπαίδεια μπορεί να είναι ένα καλό σημείο εκκίνησης για την άντληση πληροφοριών, αλλά οι πηγές θα πρέπει να ελέγχονται διπλά.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Τα παραδείγματα του Παραρτήματος 1 μπορούν να χρησιμοποιηθούν από οποιονδήποτε, ανεξάρτητα από το εθνικό πλαίσιο. Οι συντονιστές/τριες μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν τα δικά τους παραδείγματα, αν προτιμούν παραδείγματα από την πραγματική ζωή (το παράδειγμα 1 και το παράδειγμα 2 αφορούν φανταστικούς χαρακτήρες και αναρτήσεις) ή συγκεκριμένα παραδείγματα από το εθνικό τους πλαίσιο. Με αυτόν τον τρόπο, είναι δυνατή η προσαρμογή αυτής της δραστηριότητας σε συγκεκριμένες θεματικές, ηλικιακές ομάδες ή χώρες.

Αποτίμηση: Βρήκατε αυτή τη δραστηριότητα εύκολη ή δύσκολη; Ποιο είναι το κύριο συμπέρασμα που αποκομίσατε από αυτή τη δραστηριότητα;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι:

Mayer, R. C., Davis, J. H., Schoorman, F. D. (1995). An Integrative Model of Organizational Trust. *The Academy of Management Review*, 20, 709-734. DOI: 10.2307/258792.

Giles, J. (2005). Internet encyclopaedias go head to head. *Nature*, 438, 900-901.
<https://doi.org/10.1038/438900a>.

1.3 Δραστηριότητα 3: Ιστοσελίδες ελέγχου ειδήσεων

Comentado [AX1]: This activity is not included in the Table of Contents!!!

Είδος: Ομαδική Εργασία / Συζήτηση

Διάρκεια: 20 λεπτά (2 x 10 λεπτά)

Μαθησιακοί στόχοι: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα είναι σε θέση να εφαρμόσουν τα κριτήρια και τις ερωτήσεις της πρώτης δραστηριότητας στην πράξη. Θα είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για να αξιολογούν οι ίδιοι την αξιοπιστία μιας πηγής.

Υλικό/απαιτούμενοι πόροι:

- Τουλάχιστον μία συσκευή με σύνδεση στο διαδίκτυο ανά ομάδα. Ένας (φορητός) υπολογιστής και μια μεγάλη οθόνη (βιντεοπροβολέας, τηλεόραση) για τον/την συντονιστή/τρια.
- Στυλό και σημειωματάριο για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες
- Ο/Η συντονιστής/τρια θα πρέπει να παρουσιάσει δύο ειδησεογραφικά πρακτορεία της χώρας του, τα οποία οι συμμετέχοντες/ουσες θα κληθούν ν' αξιολογήσουν. Για να προετοιμάσει τη συζήτηση, ο/η συντονιστής/τρια θα πρέπει να γνωρίζει τα ίδια αυτά τα ειδησεογραφικά πρακτορεία και να γνωρίζει τα επίπεδα αξιοπιστίας και την πολιτική τους τάση. Οι αξιολογήσεις του NewsGuard μπορούν να βοηθήσουν στην προετοιμασία αυτής της δραστηριότητας. Μπορείτε να βρείτε μια εξήγηση σχετικά με τον τρόπο χρήσης του NewsGuard στην εργαλειοθήκη του έργου "Anti-Rumour".
- Συνιστούμε τη χρήση αξιόπιστων πηγών σε αυτή τη δραστηριότητα για να δείξουμε στους συμμετέχοντες καλές πρακτικές και να τους καταστήσουμε ενήμερους για το πώς μοιάζει η αξιόπιστη δημοσιογραφία. Η χρήση λαϊκίστικων ή αναξιόπιστων ιστοσελίδων θα μπορούσε να λειτουργήσει αρνητικά, δεδομένου ότι ο χρόνος μπορεί να είναι λίγος σε αυτή τη δραστηριότητα για να συζητηθούν λεπτομερώς τα ελαττώματά τους. Εάν ο χρόνος δεν αποτελεί πρόβλημα και ο/η συντονιστής/τρια αισθάνεται καλά προετοιμασμένος/η για να τις διαψεύσει και να τις αναλύσει, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και λιγότερο αξιόπιστες πηγές.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες:

Σε κάθε ομάδα ανατίθεται ένα από τα δύο ειδησεογραφικά πρακτορεία. Σε 10 λεπτά, κάθε ομάδα θα πρέπει να εξετάσει τις εν λόγω ιστοσελίδες και να σημειώσει οτιδήποτε βρίσκει σχετικά με το ερωτηματολόγιο για την αξιοπιστία των πρακτορείων αυτών: Ιστορικό δημοσίευσης ψευδών ειδήσεων, χρήση πηγών, δήλωση γνώμης, διόρθωση λαθών, παραπλανητικές επικεφαλίδες.

Μετά από 10 λεπτά οι συντονιστές/τριες συλλέγουν αυτά τα ευρήματα για κάθε ιστοσελίδα. Οι συμμετέχοντες/ουσες μοιράζονται με την ομάδα όσα βρήκαν. Μπορούν να συζητήσουν τα ευρήματά τους και να συζητήσουν αν η ειδησεογραφική ιστοσελίδα είναι σε γενικές γραμμές αξιόπιστη ή όχι.

Οδηγίες προς τον/την Συντονιστή/τρια:

Εξηγήστε την αποστολή. Προβάλλετε στη μεγάλη οθόνη τον κατάλογο ελέγχου για την αξιοπιστία των ειδησεογραφικών πρακτορείων και εξηγήστε ότι αυτός θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση για την έρευνα. Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε ομάδες των 3-4 ατόμων. Καθώς η συζήτηση σχετικά με τα ευρήματα θα έπαιρνε πολύ χρόνο αν ερευνώνται περισσότερα από δύο ειδησεογραφικά πρακτορεία, αν υπάρχουν περισσότερες από δύο ομάδες, θα μπορούσε να ανατεθεί σε πολλές ομάδες το ίδιο ειδησεογραφικό πρακτορείο.

Μετά από 10 λεπτά έρευνας, συγκεντρώστε τα ευρήματα των ομάδων και προσπαθήστε να καταλήξετε σε μια ομοφωνία για το αν το ειδησεογραφικό αυτό μέσο είναι σε γενικές γραμμές αξιόπιστο ή όχι.

Πιθανές Τροποποιήσεις:

Αυτή η δραστηριότητα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στα ειδησεογραφικά μέσα που αξιολογούν οι συμμετέχοντες/ουσες. Ανάλογα με τις γνώσεις των συμμετεχόντων και την ικανότητα του/της συντονιστή/τριας, τα παραδείγματα μπορούν να κυμαίνονται από γνωστά ειδησεογραφικά πρακτορεία υψηλής ποιότητας έως μικρότερα ιστολόγια με λαϊκιστικές τάσεις, όπου η αξιοπιστία δεν είναι τόσο «άσπρο» ή «μαύρο».

Απολογισμός: Ποιο είναι το κύριο συμπέρασμά σας από αυτή τη δραστηριότητα;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι:

<https://www.newsguardtech.com/de/bewertungen/bewertungsprozess-und-kriterien/>

<https://toolbox.google.com/factcheck/explorer>

Ενότητα 2: «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» (“Prebunking”) και Έλεγχος Γεγονότων (Fact-Checking)

Το «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» (“Prebunking”) και ο Έλεγχος Γεγονότων (Fact-Checking) αποτελούν και οι δύο πολύτιμες στρατηγικές για την καταπολέμηση της διάδοσης της παραπληροφόρησης, λειτουργώντας με διάφορους τρόπους οι οποίοι αλληλοσυμπληρώνουν ο ένας τον άλλο αποτελεσματικά.

Το «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» περιλαμβάνει την έκθεση των ανθρώπων σε πληροφορίες σχετικά με το πώς λειτουργεί η παραπληροφόρηση, πριν συναντήσουν την ίδια την παραπληροφόρηση. Αυτή η μέθοδος είναι χρήσιμη επειδή λειτουργεί σαν ψυχολογικός «εμβολιασμός», καθιστώντας τους ανθρώπους πιο ανθεκτικούς απέναντι στις τακτικές χειραγώγησης που χρησιμοποιούνται στα πλαίσια της παραπληροφόρησης. Αυτή η προληπτική προσέγγιση βοηθά τους ανθρώπους να αναγνωρίζουν και να αμφισβητούν αμφίβολες πηγές πληροφόρησης, προωθώντας μια αλλαγή συμπεριφοράς που τους κάνει λιγότερο πιθανό να δέχονται πληροφορίες εκ πρώτης όψευς.

Από την άλλη πλευρά, ο Έλεγχος των Γεγονότων (ή η διάψευσή τους) περιλαμβάνει την επαλήθευση της πραγματικής εγκυρότητας συγκεκριμένων ισχυρισμών ή πληροφοριών μετά τη δημοσίευση ή την κυκλοφορία τους. Η διαδικασία του ελέγχου των γεγονότων είναι χρήσιμη επειδή αντιμετωπίζει άμεσα και διορθώνει ψευδείς ισχυρισμούς. Αυτή η μέθοδος καθιστά επίσης άτομα και οργανισμούς υπεύθυνους για τη διάδοση ψευδών πληροφοριών, γεγονός που μπορεί ενδεχομένως να αποτρέψει μελλοντικές προσπάθειες για παραπληροφόρηση.

Μαζί, το «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» και ο «Έλεγχος των Γεγονότων» συγκροτούν μια πολύτιμη άμυνα κατά της παραπληροφόρησης. Το «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» συμβάλλει στην πρόληψη των αρχικών σταδίων παραπλάνησης με την προώθηση της κριτικής σκέψης, ενώ ο «Έλεγχος των Γεγονότων» παρέχει άμεσες διορθώσεις. Συνδυάζοντας την εκπαιδευτική προσέγγιση του «Προληπτικού Ξεσκέπασματος» με την ενεργητική προσέγγιση του «Ελέγχου των Γεγονότων», τα άτομα μπορούν να αναγνωρίζουν, να αντιστέκονται και να καταπολεμούν αποτελεσματικότερα την παραπληροφόρηση.

2.1 Δραστηριότητα 1: Θεωρία – Το «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» (“Prebunking”) ως «εμβόλιο» κατά της παραπληροφόρησης

Είδος: Θεωρητική

Διάρκεια: 15 λεπτά

Μαθησιακοί στόχοι: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα μάθουν για τις διάφορες τακτικές χειραγώγησης που χρησιμοποιούνται στα πλαίσια της παραπληροφόρησης

Υλικό/απαιτούμενοι πόροι: Σημειωματάρια και στυλό για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Εισαγωγικό σενάριο για τον/την συντονιστή/τρια. Προαιρετικά: Ο/Η συντονιστής/τρια μπορεί να προετοιμάσει μία παρουσίαση σε μορφή PowerPoint προσαρμοσμένη στην ηλικία και το γνωστικό υπόβαθρο της ομάδας.

Ο/Η συντονιστής /τρια χρησιμοποιεί τις ακόλουθες πληροφορίες κατά την εισαγωγή του/της:

Το «Προληπτικό Ξεσκέπασμα» είναι σαν να δίνεις στο μυαλό σου μια εργαλειοθήκη για να εντοπίζεις και να αντιστέκεσαι στην παραπληροφόρηση πριν καν αυτή εμφανιστεί. Λειτουργεί εκπαιδεύοντάς σας σχετικά με τις κοινές τακτικές που χρησιμοποιούνται για τη διάδοση ψευδών πληροφοριών. Για παράδειγμα, αν μάθετε ότι η παραπληροφόρηση βασίζεται συχνά στη συναισθηματική χειραγώγηση ή σε πλαστά πρόσωπα εξουσίας, θα είστε πιο επιφυλακτικοί όταν συναντήσετε αυτές τις τακτικές

στον πραγματικό κόσμο. Το να κατανοήσετε αυτές τις στρατηγικές εκ των προτέρων, σας καθιστά λιγότερο επιρρεπείς στο να να ξεγελαστείτε από αυτές. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο κάποιοι το αποκαλούν «εμβολιασμό» κατά της παραπληροφόρησης.

Σκεφτείτε το να είναι σαν να χτίζετε την άμυνά σας: εκπαιδεύετε τον εαυτό σας να αναγνωρίζει τις κόκκινες σημαιές της παραπληροφόρησης, όπως οι εντυπωσιακές επικεφαλίδες ή οι αμφιλεγόμενες πηγές. Με αυτόν τον τρόπο, όταν συναντάτε παραπλανητικές πληροφορίες, μπορείτε να τις αξιολογείτε κριτικά. Ακολουθούν μερικές από τις πιο συνηθισμένες τακτικές χειραγώγησης, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

Συναισθηματοποίηση (Emotionalization):

Η συναισθηματοποίηση είναι μια τακτική χειραγώγησης για την εκμετάλλευση των συναισθημάτων σας και τον επηρεασμό των απόψεών σας. Λειτουργεί με την παρουσίαση πληροφοριών με τρόπο που προκαλεί έντονα συναισθήματα όπως θυμό, φόβο ή ευτυχία. Όταν είστε συναισθηματικά φορτισμένοι, είναι πιο πιθανό να αντιδράσετε απότομα και να μοιραστείτε την πληροφορία χωρίς να σκεφτείτε κριτικά την εγκυρότητά της.

Για παράδειγμα, ένα άρθρο που περιέχει παραπληροφόρηση μπορεί να χρησιμοποιήσει μια συγκλονιστική ιστορία ή μια σοκαριστική εικόνα για να προκαλέσει άμεση συναισθηματική αντίδραση. Αυτή η τακτική μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική επειδή τα συναισθήματα μπορούν να θολώσουν την κρίση σας, καθιστώντας σας πιο επιρρεπείς στο να δεχτείτε ψευδείς πληροφορίες ως αληθινές και πιο πρόθυμους/ες να μοιραστείτε και να αλληλεπιδράσετε με το περιεχόμενο αυτό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Η συναισθηματοποίηση δεν είναι κατ' ανάγκη απαραίτητο να είναι μια τακτική που χρησιμοποιείται μόνο σε μορφή κειμένου. Οι εικόνες που προκαλούν συναισθήματα είναι επίσης ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος χειραγώγησης του κοινού.

Αναζήτηση εξιλαστήριων θυμάτων (Scapegoating):

Αναζήτηση Εξιλαστήριων Θυμάτων σημαίνει να κατηγορεί κανείς ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων για προβλήματα ή αρνητικά γεγονότα. Αυτή η τακτική λειτουργεί με το να στοχεύει ένα συγκεκριμένο άτομο ή ομάδα και να το παρουσιάζει ως την αιτία διαφόρων προβλημάτων, ακόμη κι αν δεν υπάρχει πραγματική βάση για την κατηγορία αυτή. Ο σκοπός είναι να αποσπάσει την προσοχή από τις πραγματικές αιτίες του προβλήματος και να δημιουργήσει έναν

κοινό εχθρό εναντίον του οποίου οι άνθρωποι μπορούν να ενωθούν. Συχνά χρησιμοποιείται για να βλάψει ή να δυσφημίσει σκόπιμα ορισμένες ομάδες ανθρώπων ή κόμματα (π.χ. εκστρατεία δυσφήμισης).

Αυτή η χειραγώγηση αξιοποιεί τις υπάρχουσες μεροληπτικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις, διευκολύνοντας τους ανθρώπους να αποδεχτούν την ψευδή αφήγηση χωρίς να την αμφισβητήσουν. Η αναγνώριση αυτής της τακτικής σας βοηθά να διακρίνετε τις προσπάθειες απλοποίησης πολύπλοκων ζητημάτων μέσω της άδικης στοχοποίησης άλλων.

Ψευδής Αυθεντία (False Authority):

Ψευδής Αυθεντία είναι όταν κάποιος προσπαθεί να φανεί γνώστης ή αξιόπιστος σε ένα θέμα, παρόλο που στην πραγματικότητα δεν έχει την απαραίτητη πείρα ή τα απαιτούμενα προσόντα. Μπορεί να χρησιμοποιεί διάφορες τακτικές, όπως η χρήση τεχνικής αργκό, η αναφορά ονομάτων, ο ισχυρισμός ότι ανήκει σε ιδρύματα υψηλού κύρους ή η προβολή της εμπειρογνωμοσύνης του σε τομείς που φαίνονται να σχετίζονται, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι συναφή.

Αξιοποιώντας αυτές τις στρατηγικές, προσπαθούν να πείσουν τους άλλους να εμπιστευτούν τις απόψεις ή τις συμβουλές τους, παρά την απουσία πραγματικής αυθεντίας. Η αναγνώριση της τεχνικής της ψευδούς αυθεντίας σας βοηθάει να διακρίνετε τις προσπάθειες χειραγώγησης των απόψεων, βασιζόμενοι σε ψεύτικα διαπιστευτήρια ή ανυπόστατη εμπειρογνωμοσύνη. Πρόκειται για την αμφισβήτηση του κατά πόσον κάποιος έχει πραγματικά τις γνώσεις ή τα προσόντα να μιλήσει για ένα συγκεκριμένο θέμα και να μην επηρεάζεται από τους ψευδείς ισχυρισμούς του.

Αποπλαισίωση (Decontextualization):

Η τεχνική της Αποπλαισίωσης συμβαίνει όταν οι πληροφορίες παρουσιάζονται χωρίς την παροχή του κατάλληλου πλαισίου, οδηγώντας σε στρεβλή κατανόηση ή ερμηνεία. Αυτή η τακτική περιλαμβάνει την επιλεκτική επισήμανση ορισμένων λεπτομερειών ενώ παραλείπονται άλλες, με αποτέλεσμα να διαστρεβλώνεται το συνολικό νόημα ή η σημασία των πληροφοριών. Αφαιρώντας το πλαίσιο, τα άτομα μπορούν να χειραγωγήσουν τις δημόσιες αντιλήψεις, να επηρεάσουν τις απόψεις ή να ενισχύσουν τις προκατασκευασμένες πεποιθήσεις του κοινού.

Η Αποπλαισίωση χρησιμοποιείται συχνά για να διαμορφώσει τα αφηγήματα υπό ένα συγκεκριμένο πρίσμα, δίνοντας έμφαση σε ορισμένες πτυχές, ενώ υποβαθμίζει ή αγνοεί άλλες για να εξυπηρετήσει μια συγκεκριμένη ατζέντα ή άποψη. Είναι σαν να βλέπεις ένα κομμάτι ενός παζλ χωρίς να ξέρεις πού ταιριάζει, γεγονός που καθιστά δύσκολη την κατανόηση της πλήρους εικόνας και ενδεχομένως οδηγεί σε παρεξηγήσεις ή παρερμηνείες.

Η Αποπλαισίωση μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί σε εικόνες: Φωτογραφίες γεγονότων χρησιμοποιούνται σε διαφορετικό πλαίσιο από αυτό που αρχικά δημιουργήθηκαν. Ή μπορεί να προβληθεί μια εικόνα μιας μεμονωμένης ενέργειας ή σκηνής χωρίς να φαίνεται το πλήρες πλαίσιο του τι συνέβη.

Ad Hominem (Επιχείρημα Ενάντια στο Άτομο):

Το Ad Hominem είναι ένας λατινικός όρος (σημ. «κατά του ατόμου») για αναφορά σε μια αρκετά απλή έννοια: επίθεση στο πρόσωπο αντί για το επιχείρημά του. Πρόκειται για μια τακτική χειραγώγησης με σκοπό να απαξιωθούν οι ιδέες κάποιου με κριτική στον χαρακτήρα, τα προσωπικά χαρακτηριστικά ή το υπόβαθρό του, αντί την επίκληση του πραγματικού του επιχειρήματος.

Η αναγνώριση των ad hominem επιθέσεων σας βοηθά να διακρίνετε τις προσπάθειες κάποιων να υπονομεύσουν τα βασικά επιχειρήματα κάποιου προσώπου, επιτιθέμενοι στους ανθρώπους που τα διατυπώνουν. Έχει να κάνει με την εστίαση στο πραγματικό περιεχόμενο των συζητήσεων και των αντιπαραθέσεων και όχι με το να παρασύρεστε από προσωπικές επιθέσεις.

Πλαστή Διχοτόμηση (False Dichotomy):

Πλαστή Διχοτόμηση είναι όταν κάποιος παρουσιάζει μόνο δύο επιλογές σαν να είναι οι μοναδικές δυνατότητες, αγνοώντας την ύπαρξη άλλων εναλλακτικών λύσεων. Είναι σαν να λες ότι είσαι είτε μαζί μας είτε εναντίον μας, χωρίς να αφήνεις περιθώρια για μέση λύση ή για την ύπαρξη αποχρώσεων. Αυτό δημιουργεί μια ψευδή αίσθηση του κατεπείγοντος και περιορίζει τη συζήτηση μόνο σε δύο ακραίες επιλογές, αγνοώντας άλλες πιθανές, πιο ισορροπημένες λύσεις. Η αναγνώριση της τεχνικής της Πλαστής Διχοτόμησης σας βοηθά να διακρίνετε τις προσπάθειες υπεραπλούστευσης πολύπλοκων ζητημάτων και χειραγώγησης των απόψεων με τον περιορισμό των πιθανών επιλογών.

«Αχυράνθρωπος»/ Αβάσιμο επιχείρημα (Straw Man):

Η τεχνική «Αχυράνθρωπος» είναι όταν κάποιος παραποιεί το επιχείρημα του αντιπάλου του για να το κάνει πιο εύκολο να του επιτεθεί. Αντί να ασχοληθεί με τα πραγματικά σημεία, δημιουργεί μια διαστρεβλωμένη εκδοχή της θέσης του αντιπάλου του και επιτίθεται σε αυτήν. Στην ουσία το άτομο αυτό διαφωνεί με κάτι το οποίο δεν είπε ο αντίπαλός του.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: Ακούστε τις εισηγήσεις του/της συντονιστή/τριας, κρατήστε σημειώσεις και κάντε ερωτήσεις αν κάτι δεν είναι σαφές.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Ανάλογα με την ηλικία, τις γνώσεις και το υπόβαθρο των συμμετεχόντων/ουσών, η εισροή των πληροφοριών μπορεί να προσαρμοστεί. Σε γενικές γραμμές, ως δραστηριότητα τύπου διάλεξης, ο/η συντονιστής/τρια μπορεί να την εφαρμόσει με τον τρόπο που ταιριάζει καλύτερα στην ομάδα. Ωστόσο, θα πρέπει να μεταδοθούν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να είναι εφικτή η υλοποίηση των ακόλουθων δραστηριοτήτων.

Απολογισμός: Ρωτήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες αν έχουν τυχόν ερωτήσεις.

Σχετικά αναγνώσματα/ εξωτερικοί πόροι:

<https://inoculation.science/inoculation-videos/>

<https://www.klicksafe.de/desinformation-und-meinung/prebunking-schutz-vor-desinformationen>

<https://populismus.online/>

<https://www.zdf.de/show/mai-think-x-die-show/maithink-x-folge-31-populismus-100.html>

2.2 Δραστηριότητα 2: Εντοπισμός της τακτικής χειραγώγησης

Είδος: Κουίζ / Ομαδική Συζήτηση

Διάρκεια: 10 λεπτά

Μαθησιακοί στόχοι: Με τον έλεγχο συγκεκριμένων παραδειγμάτων και την ανάλυσή τους, οι συμμετέχοντες/ουσες θα κατανοήσουν καλύτερα τις τακτικές χειραγώγησης και θα είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για να τις εντοπίζουν στην καθημερινή τους χρήση των μέσων ενημέρωσης.

Υλικό/ Απαιτούμενοι πόροι:

Μάθημα 4^ο, Παράρτημα 2;

Προβάλετε τις αναρτήσεις σε μεγάλη οθόνη (βιντεοπροβολέας/τηλεόραση) μέσω φορητού υπολογιστή και αρχείου PDF/PPT.

Αλλιώς, ιδανικά μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την εφαρμογή "Mentimeter Poll" (PC + Προβολέας/τηλεόραση, ένα smartphone / tablet ανά συμμετέχοντα/ουσα)

1. Δημιουργήστε μια δημοσκόπηση πολλαπλών επιλογών στο <http://www.mentimeter.com> (ή σε μια ανάλογη πλατφόρμα).
2. Δημιουργήστε επτά διαφάνειες και προσθέστε τις επτά τακτικές χειραγώγησης ως επιλογές, όλες με την ερώτηση «Ποια χειραγώγηση περιγράφει καλύτερα αυτό το tweet?».
3. Προσθέστε μία εικόνα από τις αναρτήσεις ανά διαφάνεια (ενδέχεται να μην εμφανίζεται με την ιδανική ανάλυση στη διαφάνεια λόγω του μορφοτύπου, αλλά οι συμμετέχοντες/ουσες θα την βλέπουν ορθά στις συσκευές τους).
4. Στην ενότητα "Interactivity" («Διαδραστικότητα»), απενεργοποιήστε την επιλογή "Show responses live" («Ζωντανή εμφάνιση απαντήσεων»).

Οδηγίες προς τον/την Συνοτονιστή/τρια:

Όταν χρησιμοποιείτε μια δημοσκόπηση στην εφαρμογή Mentimeter, μοιράζεστε τον κωδικό με την ομάδα. Προβάλετε τη λειτουργία "Present" στο mentimeter.com στη μεγάλη οθόνη. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να επιλέξουν την τακτική χειραγώγησης που περιγράφει καλύτερα την ανάρτηση που εμφανίζεται. Όταν όλοι έχουν ψηφίσει, πατήστε το "H" για να αποκαλύψετε τις απαντήσεις. Συζητήστε εν συντομία με την ομάδα γιατί επέλεξαν τις απαντήσεις τους. Πολλαπλές απαντήσεις μπορεί να είναι έγκυρες.

Αν δεν χρησιμοποιείτε την επιλογή της δημοσκόπησης στο Mentimeter, μπορείτε να προβάλετε τις αναρτήσεις μία προς μία σε μια μεγάλη οθόνη και να ρωτήσετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες ποιες τακτικές χειραγώγησης μπορούν να βρεθούν σε κάθε μία και γιατί το πιστεύουν αυτό.

Σημειώστε ότι όλες αυτές οι αναρτήσεις είναι πλαστές. Όλα τα ονόματα και τα κείμενα είναι κατασκευασμένα. Οι εικόνες είναι φωτογραφίες αρχείου.

Μερικά σημεία που μπορείτε να αναφέρετε είναι τα εξής:

Lukas Schäfer:

- Η πιο ταιριαστή απάντηση: Αναζήτηση εξιλαστήριου θύματος (Scapegoating)
- Επιρρίπτει την ευθύνη για ένα σύνθετο πρόβλημα που επηρεάζεται από πολλούς διαφορετικούς παράγοντες, σε μία και μοναδική ομάδα ατόμων.
- Οι νεοεισερχόμενοι εργαζόμενοι στον τομέα της τεχνολογίας μπορεί να συμβάλλουν σε υψηλότερα επίπεδα κυκλοφορίας, αλλά σίγουρα δεν είναι αποκλειστικά υπεύθυνοι για το πρόβλημα.

Thalia Katsaros:

- Η πιο ταιριαστή απάντηση: Ψευδής Διχοτόμηση (False Dichotomy)
- Μιλώντας σαν να υπάρχουν μόνο δύο απόλυτες καταστάσεις (either/or)

- Εναλλακτικές λύσεις θα μπορούσαν να είναι η παροχή μιας επιλογής, π.χ. να γίνουν αλλαγές στη μεταρρύθμιση
- Το «καταδικάζουν το μέλλον των παιδιών μας» ("doom our children's future") μπορεί επίσης να προσμετρηθεί ως προσπάθεια συναισθηματοποίησης.

Andrea Christou:

- Η πιο ταιριαστή απάντηση: Ad Hominem
- Αντί να επιχειρηματολογήσει γιατί πιστεύει ότι οι υπολογισμοί της υπουργού είναι λανθασμένοι, της επιτίθεται σε προσωπικό επίπεδο

Julienne Dupont:

- Η πιο ταιριαστή απάντηση: Ψευδής Αυθεντία (False Authority)
- Παρόλο που έχει διδακτορικό στις θετικές επιστήμες από ένα έγκριτο πανεπιστήμιο, ένα πτυχίο φυσικής δεν την κάνει ειδική στον τομέα της ιατρικής
- το «καλύτερα από κάθε εμβόλιο» ("better than any vaccine") θα μπορούσε επίσης να θεωρηθεί ως ψευδής διχοτόμηση - όταν πρόκειται για την ενίσχυση του ανοσοποιητικού συστήματος γενικά, υπάρχουν κι άλλες επιλογές εκτός από τα εμβόλια και το αγελαδινό γάλα

Frank Tonmann

- Η πιο ταιριαστή απάντηση: Συναισθηματοποίηση (Emotionalization)
- Προκαλεί θυμό και φόβο με τη χρήση σκληρής γλώσσας όπως οι φράσεις «καταστρέφει ζωές», «αθώα παιδιά» ("destroy lives", "innocent children")
- Η φράση «κινεζικές εταιρείες παιχνιδιών» ("Chinese toy companies") θα μπορούσε επίσης να θεωρηθεί ως τεχνική της χρήσης εξιλαστήριου θύματος, καθώς η ευθύνη επιρρίπτεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα εταιρειών και σε ένα συγκεκριμένο έθνος.

Maria Bader / Valentina Flores:

- Η πιο ταιριαστή απάντηση: Αποπλαισίωση (Decontextualization)
- Η Valentina παραθέτει μόνο ένα μέρος της αρχικής δήλωσης της Maria Bader, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι η Bader είναι κατά της μετάβασης στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ωστόσο, η Bader ανέφερε ότι «οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι το μέλλον».

Diego Garcia / Elena Gonzalez:

- Η πιο ταιριαστή απάντηση: Straw Man
- Η Elena διαφωνεί με κάτι που δεν είπε ο Diego: ότι η οικονομία πρέπει να αγνοηθεί. Διαστρεβλώνει την αρχική του δήλωση.
- Η αναφορά στους «εξτρεμιστές, ριζοσπάστες» ("extremists, radical") θα μπορούσε επίσης να θεωρηθεί συναισθηματοποίηση.

Οδηγίες προς τους/τις Συμμετέχοντες/ουσες:

Ανοίξτε την εφαρμογή menti.com στις φορητές συσκευές σας. Εισάγετε τον κωδικό που σας δίνει ο/η συντονιστής/τρια. Κοιτάξτε την ανάρτηση που εμφανίζεται στη συσκευή σας και επιλέξτε την τακτική χειραγώγησης που πιστεύετε ότι περιγράφει καλύτερα αυτή την ανάρτηση.

Πιθανές Τροποποιήσεις:

Οι συντονιστές/τριες μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν τα δικά τους παραδείγματα και να δημιουργήσουν πρόσθετες θέσεις. Είναι επίσης δυνατό να χρησιμοποιηθούν στιγμιότυπα οθόνης από πραγματικές αναρτήσεις ή άρθρα.

Απολογισμός: Πώς μπορείτε να εφαρμόσετε αυτές τις γνώσεις σχετικά με τις τακτικές χειραγώγησης στην καθημερινή σας χρήση των διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης;

2.3 Δραστηριότητα 3: Έλεγχος/επαλήθευση Γεγονότων στο Περιεχόμενο

Είδος: Ομαδική Δραστηριότητα / Ομαδική Συζήτηση

Διάρκεια: 20 λεπτά

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα μάθουν πώς να αναγνωρίζουν και να επαληθεύουν την εγκυρότητα των πληροφοριών και να αναπτύσσουν δεξιότητες κριτικής σκέψης που είναι απαραίτητες για τη διάκριση των αξιόπιστων πηγών από την παραπληροφόρηση.

Υλικό/ Απαιτούμενοι πόροι: Φορητοί υπολογιστές/tablets/ smartphones με πρόσβαση στο διαδίκτυο, Πρόσβαση σε ιστοσελίδες και εργαλεία ελέγχου των γεγονότων. Έτοιμα για χρήση άρθρα ψευδών και πραγματικών ειδήσεων (Παράρτημα 3 ή υλικό που προετοιμάστηκε από τον/τη συντονιστή/τρια), σημειωματάριο και στυλό για την καταγραφή των ευρημάτων

Οδηγίες προς τον/την Συντονιστή/τρια:

Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε μικρές ομάδες των 2-4 ατόμων.

Κάντε τους μια σύντομη εισαγωγή σχετικά με τη σημασία του ελέγχου των γεγονότων ως εξής:

Στον σημερινό κόσμο, βομβαρδιζόμαστε συνεχώς με πληροφορίες από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, από ειδησιογραφικές ιστοσελίδες και από διάφορες εφαρμογές. Με τόσο πολύ περιεχόμενο που υπάρχει εκεί έξω, μπορεί να είναι δύσκολο να ξεχωρίσουμε τι είναι αληθινό και τι όχι. Το "Prebunking" μπορεί να σας βοηθήσει να προετοιμαστείτε για να αναγνωρίζετε την παραπληροφόρηση και να είστε πιο επιφυλακτικοί απέναντι στο περιεχόμενο που συναντάτε στο διαδίκτυο.

Ωστόσο, συχνά εξακολουθεί να μην είναι τόσο εύκολο να γνωρίζετε από μόνοι/ες σας αν μια πληροφορία είναι αληθής ή ψευδής. Η αναγνώριση των τακτικών χειραγώγησης μπορεί να είναι χρήσιμη για να σας δώσει μια ιδέα για το αν το περιεχόμενο είναι σε γενικές γραμμές αξιόπιστο ή παραπλανητικό. Αν θέλετε να είστε απολύτως σίγουροι κατά πόσο μια πληροφορία είναι αληθής ή όχι, θα πρέπει να εξασκηθείτε στον έλεγχο των γεγονότων - να επαληθεύετε δηλαδή τις πληροφορίες τις οποίες συναντάτε.

Υπάρχουν διάφορες ιστοσελίδες και εργαλεία που μπορούν να σας βοηθήσουν σε αυτό. Θα χρησιμοποιήσουμε μερικά από τα εργαλεία αυτά στην επόμενη δραστηριότητα.

Προβάλετε μια διαφάνεια με εργαλεία ελέγχου των γεγονότων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να επαληθεύσουν τις πληροφορίες. Αν χρειαστεί, μπορείτε να παρακολουθήσετε ένα σύντομο βίντεο (tutorial) για την εργαλειοθήκη του έργου Anti-Rumour, το οποίο εξηγεί πώς να χρησιμοποιήσετε το κάθε εργαλείο (στα αγγλικά, με υπότιτλους στα γερμανικά, τα ελληνικά και τα ισπανικά).

- Google Fact Check Explorer:
  - ο <https://toolbox.google.com/factcheck/explorer>
  - ο Μια μηχανή αναζήτησης για τον έλεγχο των γεγονότων που αναφέρονται μόνο σε άρθρα
  - ο Βίντεο-Tutorial για την Εργαλειοθήκη του έργου Anti-Rumour:
<https://www.youtube.com/watch?v=ooJig7a8i5M>
- TinEye:
  - ο <https://tineye.com/>
  - ο Μια μηχανή αντίστροφης αναζήτησης εικόνων
  - ο Βίντεο-Tutorial για την Εργαλειοθήκη του έργου Anti-Rumour:
<https://www.youtube.com/watch?v=RwfgNRD2Ume>

- Google Reverse Image Search:
  - <https://images.google.com/>
  - Μια μηχανή αντίστροφης αναζήτησης εικόνων
  - Tutorial (Insider Tech): <https://www.youtube.com/watch?v=H7lF5SugDZI>
- Σημαντικές ιστοσελίδες ελέγχου γεγονότων στα εθνικά σας πλαίσια
  - Γερμανία: [dpa Faktencheck](#), [Correctiv Faktencheck](#), [Tagesschau Faktenfinder](#), [AFP Faktencheck](#)
  - Ισπανία: Maldita, Newtral, Google Fact Check Explorer
  - Ελλάδα: Fact Finders, Greece Fact Check, Greek Hoaxes Detector
  - Κύπρος: Cyprus Fact Check, AFP Fack Check

Δώστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες πρόσβαση σε τρία κείμενα με το περιεχόμενο που θα πρέπει να ελέγξουν. Μπορείτε να το κάνετε αυτό παρέχοντάς τους πρόσβαση σε ένα διαδικτυακό έγγραφο (π.χ. Google Docs, Word 365) ή στέλνοντάς τους συνδέσμους και εικόνες σε μια ομαδική συνομιλία σε ένα πρόγραμμα ανταλλαγής μηνυμάτων της επιλογής σας.

Για την επιλογή κατάλληλων παραδειγμάτων και εργαλείων ελέγχου των γεγονότων, συνιστούμε να κάνετε τα ακόλουθα:

- Επιλέξτε ψευδείς αναρτήσεις/άρθρα/εικόνες στη μητρική γλώσσα των συμμετεχόντων/ουσών σας. Θα πρέπει να πρόκειται για ψευδείς πληροφορίες, ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να αισθανθούν ένα αίσθημα επιτυχίας κατά την απομυθοποίησή τους.
- Δοκιμάστε πρώτα πόσο αξιόπιστο είναι το κάθε εργαλείο για την εύρεση λύσης. Μήπως το εργαλείο Google Fact Check Explorer εμφανίζει ένα κατάλληλο άρθρο ελέγχου γεγονότων με σχετικές λέξεις-κλειδιά; Μήπως μια αντίστροφη μηχανή αναζήτησης εικόνων εμφανίζει σχετικές ιστοσελίδες που διαψεύδουν την πληροφορία; Η δραστηριότητα θα πρέπει να λειτουργεί όσο το δυνατόν πιο απρόσκοπτα για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες.
- Εάν προτιμάτε να μην χρησιμοποιήσετε δικά σας παραδείγματα ή σε περίπτωση που δεν έχετε πολύ χρόνο, μπορείτε να ρίξετε μια ματιά στο Μάθημα 1 - Ενότητα 3 - Δραστηριότητα 1, στο Μάθημα 2 - Ενότητα 3 - Δραστηριότητα 2 ή στο Μάθημα 2 - Ενότητα 4. Αυτές οι δραστηριότητες παρέχουν αρκετά παραδείγματα που σχετίζονται με κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα.

Οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν στη διάθεσή τους 10 λεπτά για να καταγράψουν αρχικά την πρώτη τους κρίση (αληθινή/ψευδής/εν μέρει αληθινή), να ελέγξουν τις πληροφορίες και στη συνέχεια να δώσουν μια τελική κρίση (αληθινή/ψευδής/εν μέρει αληθινή) για κάθε ένα από τα τρία άρθρα/εικόνες. Μετά από 10 λεπτά, συλλέξτε τα ευρήματά τους και συζητήστε πώς προσέγγισαν τη δραστηριότητα.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες:

- Ρίξτε μια ματιά στα τρία άρθρα και τις εικόνες. Γράψτε την αρχική σας κρίση για το καθένα από αυτά. Πιστεύετε ότι είναι αληθή, ψευδή ή εν μέρει αληθή;
- Χρησιμοποιήστε μία ή περισσότερες από τους πόρους/ τα εργαλεία ελέγχου των γεγονότων που σας παρουσίασε ο συντονιστής σας. Αναζητήστε άρθρα ελέγχου γεγονότων από οργανισμούς ελέγχου γεγονότων και χρησιμοποιήστε το εργαλείο της αντίστροφης αναζήτησης εικόνας για να μάθετε περισσότερα για τις φωτογραφίες που παρουσιάζονται.
- Αφού κάνετε την έρευνά σας, γράψτε την τελική σας κρίση για κάθε πληροφορία/φωτογραφία: αληθής, ψευδής ή εν μέρει αληθής;
- Έχετε στη διάθεσή σας 10 λεπτά για να ολοκληρώσετε αυτή την εργασία.

Πιθανές Τροποποιήσεις:

Οι συντονιστές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα άρθρα και τις φωτογραφίες που παρατίθενται στο Παράρτημα 3. Ωστόσο, συνιστούμε να χρησιμοποιήσετε τα δικά σας παραδείγματα, τα οποία μπορείτε να προσαρμόσετε στο εθνικό σας πλαίσιο, και να βρείτε παραδείγματα που είναι πιο πρόσφατα, καθώς και πληροφορίες που είναι ιδιαίτερα σχετικές με τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων/ουσών σας.

Απολογισμός: Δυσκολευτήκατε να ελέγξετε τις πληροφορίες; Ήταν σωστή ή όχι η αρχική σας κρίση;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι:

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα εργαλεία ελέγχου των γεγονότων στην εργαλειοθήκη του έργου Anti-Rumour στον ακόλουθο σύνδεσμο: <http://www.anti-rumour.eu>.

Ενότητα 3: Εντοπισμός του περιεχομένου που έχει παραχθεί με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης (AI)

Η έξαρση του φαινομένου της χρήσης περιεχομένου που παράγεται μέσω της Τεχνητής Νοημοσύνης (AI) έχει καταστήσει δυσκολότερη την αντιμετώπιση των ψευδών πληροφοριών και της παραπληροφόρησης. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να δημιουργήσει εξαιρετικά ρεαλιστικά ψεύτικα βίντεο, εικόνες και κείμενα με ταχύτατους ρυθμούς, καθιστώντας δύσκολο για τους υπεύθυνους για τον έλεγχο των γεγονότων να ανταπεξέλθουν. Αυτό σημαίνει ότι οι ψευδείς πληροφορίες μπορούν να εξαπλωθούν γρήγορα και να εμφανίζονται ως πολύ πειστικές, καθιστώντας δύσκολη τη διαπίστωση του τι είναι αληθές και τι όχι. Ως αποτέλεσμα, το παραπλανητικό περιεχόμενο μπορεί εύκολα να γίνει viral, πλήττοντας την εμπιστοσύνη του κοινού και προκαλώντας σύγχυση.

Στην τρέχουσα φάση ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης, είναι ακόμη δυνατό να εντοπιστεί το περιεχόμενο που παράγεται με τεχνητή νοημοσύνη, είτε δίνοντας προσοχή σε ορισμένα ελαττώματα είτε κάνοντας χρήση μερικών χρήσιμων εργαλείων. Η παρούσα ενότητα θα διερευνήσει τόσο τις προκλήσεις που επιφέρει η Τεχνητή Νοημοσύνη, όσο και τις επιλογές που έχουν οι χρήστες προκειμένου ν' αντιμετωπίσουν αυτές τις προκλήσεις.

3.1 Δραστηριότητα 1: Θεωρία – Εισαγωγή στα Κείμενα που παράγονται με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης

Είδος: Θεωρητική

Διάρκεια: 10 λεπτά

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα κατανοήσουν καλύτερα τη δημιουργική Τεχνητή Νοημοσύνη (generative AI), τις προκλήσεις που αυτή επιφέρει όσον αφορά τη διάδοση της παραπληροφόρησης και τις προκλήσεις που παρουσιάζονται όσον αφορά τον εντοπισμό των κειμένων που δημιουργούνται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.

Υλικά/Απαιτούμενοι πόροι: Σημειωματάρια και στυλό για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Σενάριο εισόδου για τον/την συντονιστή/τρια. Μεγάλη οθόνη ή βιντεοπροβολέας και φορητός υπολογιστής συνδεδεμένος με αυτόν για τον/την συντονιστή/τρια.

Προαιρετικό: Ο/Η συντονιστής/τρια μπορεί να προετοιμάσει ένα μία παρουσίαση σε μορφή PPT προσαρμοσμένη στην ηλικία και το γνωστικό υπόβαθρο της ομάδας.

Ο/Η συντονιστής/τρια χρησιμοποιεί τις ακόλουθες πληροφορίες για την εισαγωγή του/της:

Εισαγωγή:

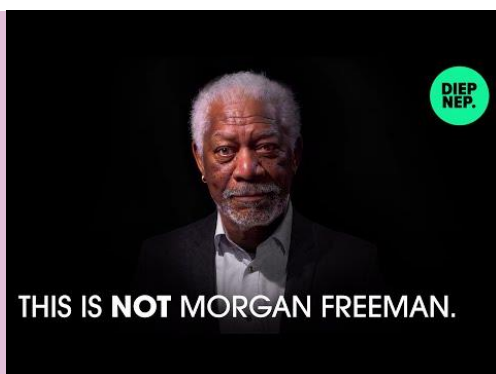
Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να παράγει παραπλανητικά ρεαλιστικές εικόνες για γεγονότα που δεν συνέβησαν ποτέ, τεχνητά παραγόμενες φωνές και εξελιγμένα κείμενα των οποίων οι συγγραφείς δεν είναι άνθρωποι. Για το λόγο αυτό, γίνεται όλο και πιο δύσκολο να ξεχωρίσουμε τι είναι αληθινό και τι ψεύτικο. Αυτό αναδεικνύει μια γενική αλήθεια όσον αφορά την τεχνολογία: μπορεί να αποτελέσει τόσο ευλογία όσο και κατάρα, ανάλογα με το πώς χρησιμοποιείται και για ποιο σκοπό.

Ενώ ένα μεγάλο μέρος του περιεχομένου που δημιουργείται σήμερα στο διαδίκτυο με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης είναι αποτέλεσμα της εξερεύνησης της δημιουργικότητας των χρηστών, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για σκοπούς εξαπάτησης και διάδοσης της

παραπληροφόρησης.

Η δημιουργική Τεχνητή Νοημοσύνη είναι ένας τύπος τεχνητής νοημοσύνης που μπορεί να δημιουργήσει νέο περιεχόμενο, όπως κείμενα, εικόνες, μουσική ή βίντεο, μαθαίνοντας από υπάρχοντα δεδομένα. Χρησιμοποιεί έξυπνα προγράμματα υπολογιστών τα οποία ονομάζονται νευρωνικά δίκτυα για να δημιουργεί πράγματα που μοιάζουν ή ακούγονται σαν να έχουν φτιαχτεί από ανθρώπους. Παραδείγματα περιλαμβάνουν διάφορα chatbots όπως το ChatGPT που γράφουν κείμενα, εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης που δημιουργούν τέχνη και προγράμματα που δημιουργούν ψεύτικα βίντεο.

- Προβάλετε το ακόλουθο βίντεο: <https://www.youtube.com/watch?v=oxXpBqpSETo>

Κείμενο που δημιουργήθηκε με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης:

Τα κείμενα που παράγονται με χρήση της τεχνητής νοημοσύνης δημιουργούνται με τη χρήση ενός τύπου τεχνητής νοημοσύνης που ονομάζεται γλωσσικά μοντέλα. Αυτά τα μοντέλα εκπαιδεύονται σε μεγάλες ποσότητες δεδομένων κειμένου από διάφορα βιβλία, άρθρα και ιστοσελίδες. Μαθαίνοντας πρότυπα και δομές από τα δεδομένα αυτά, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να δημιουργήσει νέο κείμενο που φαίνεται σαν να έχει γραφτεί από άνθρωπο. Όταν της παρέχεται μια προτροπή ή ένα θέμα, η Τεχνητή Νοημοσύνη προβλέπει τις επόμενες λέξεις και προτάσεις με βάση αυτά που έχει μάθει.

Τα κείμενα που δημιουργούνται με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης αποτελούν πρόκληση όσον αφορά την παραπληροφόρηση, επειδή η ΤΝ έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει ρεαλιστικά και πειστικά άρθρα ή αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αυτό διευκολύνει τη δημιουργία σκόπιμα παραπλανητικού περιεχομένου. Το περιεχόμενο μπορεί να παραχθεί σε μεγάλες ποσότητες και να προσαρμοστεί ώστε να στοχεύει σε συγκεκριμένες κατηγορίες κοινού.

Είναι επίσης σημαντικό να θυμόμαστε ότι το περιεχόμενο που παράγεται από την τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι απαραίτητο να είναι αληθές. Ένας λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι τα ίδια τα γλωσσικά μοντέλα που βρίσκονται πίσω από τα chatbots δεν έχουν καμία αίσθηση της πραγματικότητας και καμία ιδέα για το τι είναι αληθινό και τι ψευδές. Πρέπει να γνωρίζουμε ότι ένα εργαλείο που λειτουργεί με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης - όσο αυθεντικές κι αν ακούγονται οι απαντήσεις του - δεν έχει καμία πραγματική επίγνωση του κόσμου γύρω μας και καθόλου ανθρώπινη αντίληψη. Έτσι, ενώ ένα εργαλείο τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να υπολογίσει ποια λέξη είναι πιο πιθανό να ακολουθήσει μια άλλη λέξη, η ίδια η τεχνητή νοημοσύνη δεν μπορεί να αντιληφθεί το νόημα του τελικού κειμένου που προκύπτει. Το πόσο πιθανό είναι το κείμενο να είναι πραγματικά ακριβές εξαρτάται από το πόσο συχνά εμφανίστηκε μια ακολουθία λέξεων στα δεδομένα που χορηγήθηκαν στο εργαλείο κατά την εκπαίδευσή του.

Αναγνώριση κειμένων Κείμενο που δημιουργήθηκαν με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης:

Γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο να αναγνωρίσει ο μέσος χρήστης το κείμενο που παράγεται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης. Ωστόσο, ορισμένα διαδικτυακά εργαλεία μπορούν να βοηθήσουν στον εντοπισμό περιεχομένου παραγόμενου με χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.

Για παράδειγμα:

GPTZero
<https://gptzero.me/>

AI Detector by Content at Scale
<https://contentatscale.ai/ai-content-detector/>

Παρουσιάστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες έναν από τους ανιχνευτές Τεχνητής Νοημοσύνης (AI detectors) και εξηγήστε τους εν συντομία πώς να τον χρησιμοποιούν:

Απλώς αντιγράψτε το κείμενο στο πλαίσιο κειμένου ή αντιγράψτε μια διεύθυνση URL στο πεδίο URL.

Στη συνέχεια, θα λάβετε μια εκτίμηση του πόσο πιθανό είναι το περιεχόμενο αυτό να έχει δημιουργηθεί από άνθρωπο.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να γνωρίζετε ότι αυτή η εκτίμηση δεν είναι απολύτως αξιόπιστη! Είναι μόνο μια πρόβλεψη και όχι 100% ακριβής. Μπορεί να σας βοηθήσει να πάρετε μια ιδέα για το αν ένα κείμενο δημιουργήθηκε με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, αλλά δεν πρέπει ποτέ να το εμπιστευέστε τυφλά. Αυτά τα εργαλεία λειτουργούν επίσης καλύτερα στα αγγλικά παρά σε άλλες γλώσσες.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: Ακούστε τις εισηγήσεις του/της συντονιστή/τριας, Κρατήστε σημειώσεις και κάντε ερωτήσεις αν κάτι δεν είναι σαφές.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Ανάλογα με την ηλικία, τις γνώσεις και το υπόβαθρο των συμμετεχόντων/ουσών, η εισροή στοιχείων μπορεί να προσαρμοστεί. Σε γενικές γραμμές, ως δραστηριότητα τύπου διάλεξης, ο/η συντονιστής/τρια μπορεί να την εφαρμόσει με τον τρόπο που ταιριάζει καλύτερα στην ομάδα. Ωστόσο, θα πρέπει να μεταδοθούν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να είναι εφικτή η υλοποίηση των ακόλουθων δραστηριοτήτων.

Απολογισμός: Ρωτήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες αν έχουν ερωτήσεις.

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι:

<https://www.digital-mobil-im-alter.de/wissen/kuenstliche-intelligenz/ki-generierte-inhalte> (στα γερμανικά)
<https://www.makeuseof.com/accurate-ai-text-detectors/>
<https://research.ibm.com/blog/what-is-generative-AI>

3.2 Δραστηριότητα 2: Έλεγχος των Ανιχνευτών Κειμένου που παράγεται με χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης

Είδος: Ομαδική Δραστηριότητα + Συζήτηση

Διάρκεια: 10 λεπτά

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα μάθουν πώς να χρησιμοποιούν εργαλεία ανίχνευσης κειμένου που δημιουργήθηκε με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης και θα αποκτήσουν μεγαλύτερη επίγνωση των περιορισμών που παρουσιάζουν.

Υλικό/ Απαιτούμενοι πόροι:

Μία συσκευή ανά ομάδα με λογαριασμό του εργαλείου ChatGPT (ή άλλο εργαλείο για την παραγωγή κειμένου με χρήση τεχνητής νοημοσύνης)

Φορητός υπολογιστής και μεγάλη οθόνη/προβολέας για τον/την συντονιστή/τρια

Οδηγίες για τον/την Συντονιστή/τρια:

Χωρίστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε ομάδες των 2-3 ατόμων. Κάθε ομάδα θα πρέπει να διαθέτει μία συσκευή με λογαριασμό στο εργαλείο ChatGPT.

Μετά από 6-7 λεπτά, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να ολοκληρώσουν και να συζητήσουν τα ευρήματά τους χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις απολογισμού.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες:

- Συνδεθείτε στο ChatGPT. Δημιουργήστε ένα άρθρο για ένα θέμα της επιλογής σας. Μπορείτε σκόπιμα να επιλέξετε να δημιουργήσετε ένα ψευδές άρθρο, για παράδειγμα για την θεωρία συνωμοσίας για τους Αεροψεκασμούς ("Chemtrails").
- Αντιγράψτε το κείμενο σε ένα από τα εργαλεία Ανίχνευσης Κειμένου παραγόμενο με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης (AI Detector). Με πόση ακρίβεια αναγνωρίζει το κείμενο που δημιουργήθηκε από την Τεχνητή Νοημοσύνη;
- Προσπαθήστε να προσαρμόσετε το αρχικό σας κείμενο με προτροπές όπως «Επαναδιατυπώστε το κείμενο με τρόπο ώστε να ακούγεται λιγότερο σαν κείμενο που έχει παραχθεί από τεχνητή νοημοσύνη» ή δοκιμάστε να το παράξετε σε διαφορετικές γλώσσες με προτροπές όπως «Μεταφράστε αυτό το κείμενο στα αγγλικά»
- Αντιγράψτε το προσαρμοσμένο κείμενο στον ανιχνευτή κειμένου παραγόμενο με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης (AI Detector). Πώς άλλαξε η βαθμολόγηση;

Πιθανές Τροποποιήσεις:

Εάν οι συμμετέχοντες/ουσες δεν διαθέτουν λογαριασμούς ChatGPT ή δεν θέλουν να δημιουργήσουν έναν, αυτή η δραστηριότητα μπορεί επίσης να γίνει μαζί με όλη την ομάδα. Οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν μοιράζονται με τον/στην συντονιστή/τρια τις προτροπές που προτείνουν να χρησιμοποιηθούν, ο/η οποίος/α προβάλλει την οθόνη του/της. Στη συνέχεια, ο/η συντονιστής/τρια αντιγράφει το κείμενο σε έναν ανιχνευτή κειμένου παραγόμενο με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης (AI Detector) και συζητά το αποτέλεσμα με την ομάδα.

Απολογισμός: Τι παρατηρήσατε; Πόσο αξιόπιστοι ήταν οι ανιχνευτές στη δοκιμή σας; Τι φανερώνει αυτό σχετικά με τις προκλήσεις της αναγνώρισης περιεχομένου που παράγεται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης;

Σχετικά αναγνώσματα/εξωτερικοί πόροι:

<https://www.makeuseof.com/accurate-ai-text-detectors/>

3.3 Δραστηριότητα 3: Θεωρία και Κουίζ – Εικόνες που δημιουργήθηκαν με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης

Είδος: Θεωρητικό και Κουίζ

Διάρκεια: 10 λεπτά

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα κατανοήσουν καλύτερα πώς μοιάζουν τις εικόνες που δημιουργούνται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης και πώς να τις εντοπίζουν.

Υλικό/ Απαιτούμενοι πόροι:

- Σημειωματάρια και στυλό για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες.
- Σενάριο εισόδου για τον/την συντονιστή/τρια
- Μεγάλη οθόνη ή βιντεοπροβολέας και φορητός υπολογιστής συνδεδεμένος με αυτόν για τον/την συντονιστή/τρια
- Παράρτημα 3: Εικόνες

Προβάλετε τις αναρτήσεις σε μεγάλη οθόνη (βιντεοπροβολέας/τηλεόραση) μέσω φορητού υπολογιστή και αρχείων τύπου PDF/PPT.

Ή, εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα Κουίζ στο εργαλείο Mentimeter (Υπολογιστής + βιντεοπροβολέας/τηλεόραση, ένα smartphone/τάμπλετ ανά συμμετέχοντα)

1. Δημιουργήστε μια δημοσκόπηση με πολλαπλές επιλογές στο www.mentimeter.com (ή σε μια ανάλογη πλατφόρμα).
2. Δημιουργήστε πέντε διαφάνειες και προσθέστε τις πέντε εικόνες του παραδείγματος από το Παράρτημα 4, όλες με την ερώτηση «Πιστεύετε ότι αυτή η εικόνα είναι πραγματική ή ότι δημιουργήθηκε με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης;».
3. Προσθέστε μία εικόνα ανά διαφάνεια (ενδέχεται να μην εμφανίζεται ιδανικά στη διαφάνεια λόγω της μορφής, αλλά οι συμμετέχοντες/ουσες θα είναι σε θέση να τη βλέπουν σωστά στις συσκευές τους). Προσθέστε τις πιθανές απαντήσεις «Αληθινή» και Δημιουργημένη με τη χρήση της ΤΝ» και κάντε κλικ στο πλαίσιο με τη σωστή επιλογή.
4. Απενεργοποιήστε την επιλογή "More points for fast correct answers" («Περισσότεροι πόντοι για γρήγορες σωστές απαντήσεις»).

Οδηγίες προς τον/την Συντονιστή/τρια:

Κάντε μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα των εικόνων που δημιουργούνται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης και προβάλετε τη λίστα ελέγχου σε μια μεγάλη οθόνη.

Αναγνώριση εικόνων και βίντεο που παράγονται με τεχνητή νοημοσύνη

Το περιεχόμενο που δημιουργείται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, όπως οι εικόνες και τα βίντεο, δημιουργείται με τη χρήση προηγμένων νευρωνικών δικτύων που εκπαιδεύονται σε τεράστιους όγκους και σύνολα δεδομένων. Αυτά τα δίκτυα μαθαίνουν να δημιουργούν νέο περιεχόμενο αναγνωρίζοντας μοτίβα στα δεδομένα που τους τροφοδοτούνται. Δεδομένης μιας περιγραφής ή μιας ιδέας, μπορούν να παράγουν εξαιρετικά ρεαλιστικές εικόνες ή βίντεο. Ωστόσο, παρά την αυξανόμενη πολυπλοκότητά τους, εξακολουθούν να υπάρχουν τρόποι με τους οποίους μπορεί κανείς να εντοπίσει περιεχόμενο που έχει δημιουργηθεί με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, αναζητώντας συγκεκριμένα στοιχεία.

Βασικές Ενδείξεις για τον Εντοπισμό Περιεχομένου Παραγόμενου με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης

- **Ανατομία και Άκρα:** Η τεχνητή νοημοσύνη συχνά δυσκολεύεται να αποδώσει με ακρίβεια την ανθρώπινη ανατομία. Στις εικόνες, αναζητήστε χέρια με πάρα πολλά δάχτυλα ή παράξενα

σχηματισμένα άκρα. Στα βίντεο, προσέξτε για αφύσικες κινήσεις του σώματος, καθώς οι ψεύτικες κινήσεις μπορεί να παράγουν μηχανικές ή επαναλαμβανόμενες κινήσεις.

- **Κείμενο και σύμβολα:** Οι εικόνες που δημιουργούνται από την τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να χειρίζονται με λάθος τρόπο το κείμενο, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται ανορθόγραφες λέξεις, θολά γράμματα ή παράξενα σύμβολα. Παρομοίως, στην περίπτωση των βίντεο, οποιοδήποτε κείμενο στην οθόνη που φαίνεται να μην είναι σωστό μπορεί να προδίδει το γεγονός ότι έγινε χρήση της ΤΝ.
- **Μαλλιά και Δέρμα:** Τα ανθρώπινα μαλλιά στις εικόνες που δημιουργούνται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να μοιάζουν με πινελιές από μπογιάς αντί να πέφτουν φυσικά προς τα κάτω. Στην περίπτωση των βίντεο, το δέρμα μπορεί να φαίνεται πολύ λείο ή πολύ ρυτιδιασμένο, ενώ οι ασυνέπειες μεταξύ του δέρματος και άλλων χαρακτηριστικών όπως τα μαλλιά και τα μάτια ενδεχομένως να αποτελούν ενδείξεις κάποιας τεχνολογικής παρέμβασης.
- **Συμμετρία και Συνοχή:** Η Τεχνητή Νοημοσύνη συχνά δυσκολεύεται με την απόδοση του στοιχείου της συμμετρίας. Τόσο σε εικόνες όσο και σε βίντεο, η μία πλευρά ενός προσώπου μπορεί να φαίνεται διαφορετική από την άλλη. Τα προβλήματα που αφορούν τη συμμετρία αποτελούν επίσης ένδειξη. Εάν έχετε πολλαπλές εικόνες ή καρτέ του ίδιου θέματος, οι αντιφάσεις μεταξύ τους μπορεί να υποδηλώνουν ότι οι εικόνες ή τα βίντεο αυτά δημιουργήθηκαν με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.
- **Υφές και Μοτίβα:** Η απόδοση ρεαλιστικών υφών και μοτίβων αποτελεί πρόκληση για την τεχνητή νοημοσύνη. Μικρές αποκλίσεις στον τρόπο εμφάνισης των επιφανειών μπορεί να υποδηλώνουν ότι μια εικόνα έχει δημιουργηθεί με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης. Στα βίντεο, αναζητήστε αφύσικες υφές σε αντικείμενα ή φόντα που φαίνονται να μην συνάδουν.
- **Γεωμετρία και γωνίες:** Ελέγξτε τον τρόπο με τον οποίο εφάπτονται τα αντικείμενα μεταξύ τους στο εκάστοτε σκηνικό. Στις εικόνες, οι περίεργες γωνίες ή τα στοιχεία που δεν ευθυγραμμίζονται με τρόπο φυσικό μπορεί να είναι σημάδι ότι αποτελούν προϊόν τεχνητής νοημοσύνης. Στην περίπτωση των βίντεο, δώστε την προσοχή σας για τον εντοπισμό ασυνεπειών στις χωρικές σχέσεις και στις αλληλεπιδράσεις των αντικειμένων.
- **Χαρακτηριστικά Προσώπου και Κινήσεις:** Τα “Deepfakes” βίντεο συχνά περιλαμβάνουν μεταμορφώσεις στα χαρακτηριστικά του προσώπου. Αναζητήστε μη ρεαλιστικές υφές δέρματος, αναντιστοιχίες στα διάφορα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν την ηλικία μεταξύ διαφορετικών χαρακτηριστικών του προσώπου και αφύσικες σκιές ή αντανakλάσεις. Δώστε προσοχή στα μοτίβα βλεφαρίσματος, καθώς οι χαρακτήρες στα “deepfakes” βίντεο μπορεί να ανοιγοκλείνουν τα μάτια με αφύσικα γρήγορο ή αργό ρυθμό. Επίσης, εξετάστε τις κινήσεις των χειλιών για να δείτε αν ταιριάζουν φυσικά με τις λέξεις που χρησιμοποιούν κατά την ομιλία τους οι χαρακτήρες.
- **Λεπτομέρειες και Βελτιώσεις:** Το περιεχόμενο που παράγεται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης μπορεί μερικές φορές να χάσει ορισμένες εκλεπτυσμένες λεπτομέρειες. Στην περίπτωση των εικόνων, αυτό μπορεί να είναι εμφανές στον τρόπο με τον οποίο το φως αλληλεπιδρά με τις επιφάνειες, δημιουργώντας μη ρεαλιστικά φωτισμένα σημεία ή σκιές. Στην περίπτωση των βίντεο, δώστε προσοχή στις αντανakλάσεις στους φακούς και στα μικρά χαρακτηριστικά, όπως οι κρεατοελιές ή οι τρίχες στο πρόσωπο, τα οποία μπορεί να μην φαίνονται τόσο φυσικά.

Στο σημείο αυτό, προχωρήστε στο κουίζ:

Κατά τη διεξαγωγή μιας δημοσκοπησης στην πλατφόρμα Mentimeter, μοιραστείτε τον κωδικό με την ομάδα. Προβάλετε χρησιμοποιώντας τη λειτουργία “Present” («Παρουσίαση») στο [mentimeter.com](https://www.mentimeter.com) στη μεγάλη οθόνη. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να επιλέξουν μια απάντηση.

Μόλις ψηφίσουν όλοι/ες, τα αποτελέσματα θα εμφανιστούν στη μεγάλη οθόνη.

Αν δεν χρησιμοποιείτε δημοσκοπηση στην πλατφόρμα Mentimeter, προβάλετε τις αναρτήσεις μία προς μία στη μεγάλη οθόνη και αφήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να ψηφίσουν κατά πόσο πιστεύουν ότι μια εικόνα είναι πραγματική ή είναι προϊόν τεχνητής νοημοσύνης, π.χ. σηκώνοντας το χέρι τους.

Μετά από κάθε εικόνα, συζητήστε εν συντομία ποιες ήταν οι ενδείξεις που έκαναν τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να κρίνουν ότι ορισμένες από τις εικόνες δημιουργήθηκαν με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.

Ακολουθούν οι απαντήσεις του κουίζ και ορισμένα από τα σημεία που πρέπει να λάβετε υπόψη:

1: Γερμανός καγκελάριος Olaf Scholz: Πραγματική

- Ο Γερμανός καγκελάριος Olaf Scholz είχε ένα ατύχημα ενώ έτρεχε σε ένα δάσος τον Σεπτέμβριο του 2023. Έπεσε και τραυματίστηκε στο πρόσωπό του. Για να καλύψει το τραυματισμένο μάτι του, φόρεσε ένα κάλυμμα ματιού και δημοσίευσε αυτή τη φωτογραφία στη σελίδα του στην πλατφόρμα X.
- Πηγή: <https://x.com/Bundeskanzler/status/1698627434508063228>
- Εύσημα για τη φωτογραφία: Steffen Kugler/Bundesregierung

2: Ντόναλντ Τραμπ: Δημιουργήθηκε με τη χρήση της ΤΝ

- Αυτή η εικόνα δημιουργήθηκε από υποστηρικτές του Ντόναλντ Τραμπ
- Έλεγχος γεγονότος εδώ: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68440150>
- Ενδείξεις ότι είναι πλαστή:
  - Από τους ανθρώπους λείπουν ορισμένα δάχτυλα
  - Το διάστημα μεταξύ των δύο δαχτύλων του αριστερού χεριού του Τραμπ φαίνεται μη ρεαλιστικό
  - Το κείμενο στο καπέλο στα αριστερά είναι θολό και δυσανάγνωστο
  - Υφή του δέρματος: πολύ γυαλιστερό

3: Κέιτι Πέρι: Δημιουργήθηκε με τη χρήση της ΤΝ

- Αυτή η εικόνα κυκλοφόρησε κατά τη διάρκεια του MET Gala 2024. Ωστόσο, η Κέιτι Πέρι δεν ήταν καν παρούσα στην εκδήλωση
- Έλεγχος γεγονότος εδώ: <https://www.politifact.com/factchecks/2024/may/07/facebook-posts/ai-generated-images-of-katy-perry-at-2024-met-gala/>
- Ενδείξεις ότι είναι πλαστή:
  - Στο φόντο, τα πρόσωπα, τα χέρια, τα χέρια και τα σώματα των φωτογράφων δεν διαχωρίζονται σαφώς το ένα από το άλλο ή από το περιβάλλον τους, αλλά παρεμβάλλεται το ένα μέσα στο άλλο.

4: Τζόρτζια Μελόνι: Πραγματική

- Η φωτογραφία αυτή τραβήχτηκε στις 9 Φεβρουαρίου 2023 στο Μέγαρο των Ηλυσίων.
- Πηγή: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/darum-aergert-sich-giorgia-meloni-ueber-emmanuel-macron-18672739.html>
- Εύσημα για τη φωτογραφία: EPA

5: Τομ Κρουζ: Δημιουργήθηκε με τη χρήση της ΤΝ

- Έλεγχος γεγονότος: <https://www.snopes.com/fact-check/tom-cruise-stunt-doubles/>
- Ενδείξεις ότι είναι πλαστή:
  - Το χέρι του υποτιθέμενου σωσία του Τομ Κρουζ στη μέση φαίνεται να μην έχει νύχια
  - Η υφή του δέρματός του είναι πολύ λεία, γυαλιστερή και μοιάζει με κερί

Μετά το τέλος του κουίζ, δώστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες περισσότερες συμβουλές και πληροφορίες σχετικά με την αναγνώριση περιεχομένου που παράγεται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.

Προηγμένες Τεχνικές Ανίχνευσης

- **Λογισμικό ανίχνευσης βασισμένο στην Τεχνητή Νοημοσύνη:** Αναπτύσσονται διάφορα εργαλεία που βοηθούν στον εντοπισμό περιεχομένου που παράγεται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης. Τα προγράμματα αυτά αναλύουν ασυνέπειες σε εικόνες και βίντεο που μπορεί να μην είναι ορατές στο ανθρώπινο μάτι. Μπορούν να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά στον εντοπισμό των "deepfakes", εξετάζοντας μικροσκοπικές λεπτομέρειες και συγκρίνοντάς τις με γνωστά μοτίβα χειραγώγησης.

Για τις εικόνες, π.χ.:

Εργαλείο Hive Detection:

<https://hivemoderation.com/ai-generated-content-detection>

Για τα βίντεο, π.χ.:

[Deepware Scanner](#) ή [DeepFake-o-meter](#).

- **Ανάλυση από τον Άνθρωπο:** Παρά τις εξελίξεις στο λογισμικό ανίχνευσης περιεχομένου παραγόμενο με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, η ανθρώπινη διαίσθηση και ανάλυση παραμένουν ζωτικής σημασίας.
- **Χρήση της κοινής λογικής:** Το ίδιο ισχύει για όλες τις πληροφορίες που συναντάτε στο διαδίκτυο. Σταματήστε, κρατήστε μια σκεπτικιστική και κριτική στάση και αμφισβητήστε αυτά που βλέπετε και ακούτε. Ποια κίνητρα μπορεί να υπάρχουν προκειμένου κάτι τέτοιο να διαδοθεί από ορισμένους ανθρώπους; Πόσο ρεαλιστικό είναι το σενάριο που παρουσιάζεται;

Οδηγίες προς τους/τις Συμμετέχοντες/ουσες:

Ανοίξτε το εργαλείο menti.com στις φορητές συσκευές σας. Εισάγετε τον κωδικό που σας δίνει ο/η συντονιστής/τρια. Κοιτάξτε την εικόνα που εμφανίζεται στη συσκευή σας και επιλέξτε αν πιστεύετε ότι είναι πραγματική ή εάν έχει δημιουργηθεί με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Οι συντονιστές/τριες μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν τα δικά τους παραδείγματα για το κουίζ, αν προτιμούν να χρησιμοποιήσουν διαφορετικές εικόνες.

Απολογισμός: Βρήκατε αυτή τη δραστηριότητα εύκολη ή δύσκολη; Ποιο είναι το κύριο συμπέρασμα που αποκομίσατε από τη δραστηριότητα αυτή;

Σχετικά αναγνώσματα:

<https://www.theguardian.com/technology/2024/apr/08/how-to-tell-if-an-image-is-ai-generated>

34 3.4 Δραστηριότητα 4: Μάχη Προτροπών - Ποιος θα δημιουργήσει την πιο ρεαλιστική εικόνα με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης;

Είδος: Εισαγωγή και Συζήτηση

Διάρκεια: 15 λεπτά

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα κατανοήσουν καλύτερα τα βίντεο που δημιουργούνται με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης και πώς να τα εντοπίζουν.

Υλικά/ Απαιτούμενοι πόροι:

- Σημειωματάρια και στυλό για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες
- Σενάριο εισόδου για τον/την συντονιστή/τρια
- Μεγάλη οθόνη ή βιντεοπροβολέας και φορητός υπολογιστής συνδεδεμένος με αυτόν για τον/την συντονιστή/τρια

Οδηγίες προς τον/την Συντονιστή/τρια:

Χωρίστε την ομάδα σε δύο μικρότερες υποομάδες. Χρησιμοποιώντας το δωρεάν λογισμικό Copilot Designer της Microsoft (ή άλλο λογισμικό επί πληρωμή, π.χ. Dall-E ή Midjourney), θα ανταγωνιστούν μεταξύ τους για τη δημιουργία της πιο ρεαλιστικής εικόνας με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για ένα συγκεκριμένο θέμα. Θα παίξουν τρεις γύρους. Σε κάθε γύρο, μπορούν να επιλέξουν ή να πάρουν τυχαία ένα θέμα από τον παρακάτω κατάλογο, ή ακόμη μπορούν να επινοήσουν ένα άλλο δικό τους θέμα. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα θα έχει στη διάθεσή της 3-5 λεπτά για να δημιουργήσει μια λεπτομερή προτροπή ώστε να δώσει οδηγίες στην ΤΝ για τη δημιουργία μιας ρεαλιστικής εικόνας. Να είστε προσεκτικοί ώστε να διασφαλίσετε ότι οι ομάδες δεν είναι σε θέση να ακούν ή να μην βλέπουν την προτροπή της άλλης ομάδας. Μετά την εισαγωγή της προτροπής, το λογισμικό θα δημιουργήσει 4 παρόμοιες εικόνες, από τις οποίες οι ομάδες θα επιλέξουν την αγαπημένη τους. Όταν λήξει ο χρόνος, οι δύο ομάδες θα παρουσιάσουν τα αποτελέσματά τους. Το σύνολο της ομάδας θα μπορεί να δει τις εικόνες και να αποφασίσει ποια είναι η νικήτρια (ανάλογα με το ποια εικόνα φαίνεται πιο ρεαλιστική). Μετά από τρεις γύρους, θα υπάρχει μια νικήτρια ομάδα που κατάφερε να συντάξει τις καλύτερες προτροπές για τη δημιουργία πιο ρεαλιστικών αποτελεσμάτων.

Λίστα με τις θεματικές:

- Σκηνή από δράση διαμαρτυρίας ακτιβιστών για το κλίμα
- μια διαφήμιση αρώματος με ένα μοντέλο στην παραλία
- Ένας πολιτικός σε προεκλογική εκστρατεία, ο οποίος μιλάει μπροστά σε ένα μεγάλο πλήθος (Σημειώστε ότι πολλά εργαλεία δημιουργίας περιεχομένου με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης δεν αναπαριστούν πραγματικές προσωπικότητες, π.χ. τον Ντόναλντ Τραμπ, για να προστατευτούν από την παραπληροφόρηση).
- Μια καταστροφική πυρκαγιά
- Παπαράτσι που κυνηγούν διασημότητες
- Συμβουλές για τη δημιουργία μιας καλής προτροπής (μπορούν να παρουσιαστούν εκ των προτέρων)
- Περιγράψτε όσο το δυνατόν ακριβέστερα τι θέλετε να δείτε στην εικόνα (θέμα σε πρώτο πλάνο, φόντο, λεπτομέρειες, τι εμφανίζεται και πώς είναι τοποθετημένο...).
- Αναφέρετε ποιο είναι το στυλ που θέλετε να έχει η εικόνα: φωτορεαλιστικό, ζωγραφικό, ασπρόμαυρο, κλπ.
- Πλαίσιο: Παροχή πληροφοριών, δεδομένων ή πλαισίου για την ακριβή δημιουργία περιεχομένου
- Λέξεις-κλειδιά: Αναφορά σημαντικών λέξεων-κλειδιών ή φράσεων που πρέπει να συμπεριληφθούν
- Παραδείγματα: Δώστε παραδείγματα του επιθυμητού στυλ, της δομής ή του περιεχομένου.
- Χρησιμοποιήστε εφέ φωτισμού και ατμόσφαιρα για να δώσετε στην εικόνα σας ένα συγκεκριμένο στυλ, π.χ. κινηματογραφικός φωτισμός, χριστουγεννιάτικος φωτισμός, ή περιγραφές όπως ζοφερή, χαρούμενη, φωτεινή, θολή κλπ.
- Σημαντική σημείωση: Οι προτροπές λειτουργούν επί του παρόντος ακόμη καλύτερα στα αγγλικά.

Απολογισμός: Σε μια συζήτηση που θα ακολουθήσει, οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να εξετάσουν τις διαφορετικές προτροπές που χρησιμοποιήθηκαν και να προσπαθήσουν να εντοπίσουν λάθη στις εικόνες και ενδείξεις ότι πρόκειται για προϊόντα της τεχνητής νοημοσύνης. Όπως και στην περίπτωση του Παιχνιδιού “Get Bad News”, αυτή η δραστηριότητα αλλάζει οπτικές γωνίες. Βάζοντας τον εαυτό σας στο ρόλο του δημιουργού μιας απατηλά αληθινής εικόνας με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης, μαθαίνετε πόσο γρήγορο και εύκολο είναι να δημιουργηθούν ρεαλιστικές εικόνες με τις σωστές προτροπές στις μέρες μας. Εξασκούνται στην αναγνώριση λαθών στις δικές τους εικόνες που είναι ενδεικτικά χαρακτηριστικά του είδους του υλικού που αποτελεί προϊόν της Τεχνητής Νοημοσύνης. Πρόκειται για μια διασκεδαστική και παιγνιώδη προσέγγιση για την ευαισθητοποίηση των νέων ώστε να εξετάζουν προσεκτικότερα τις εικόνες που συναντούν στο Διαδίκτυο.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Οι συντονιστές/τριες μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν τα δικά τους παραδείγματα “deepfake” βίντεο, σε περίπτωση που προτιμούν να χρησιμοποιήσουν διαφορετικά παραδείγματα από αυτά που δίνονται.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Οι συντονιστές/τριες μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν λογισμικό επί πληρωμή, όπως π.χ. το Midjourney ή το Dall-E. Αντί να κάνουν τη δραστηριότητα βάζοντας τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να παίζουν σε δύο ομάδες, μπορούν επίσης να την πραγματοποιήσουν ώστε να διαγωνίζονται μόνο δύο άτομα. Σε αυτή την περίπτωση, σε κάθε γύρο, οι διαγωνιζόμενοι θα αλλάζουν. Εκτός από τα συγκεκριμένα θέματα, μπορείτε φυσικά να επιλέξετε και άλλα θέματα ή ιδέες για τη δημιουργία εικόνων με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης.

Ενότητα 4: Ανάλυση Δράσης – Συμπεριφορά στα Ψηφιακά Μέσα κατά της Παραπληροφόρησης

Ο προβληματισμός σχετικά με τη δική μας διαδικτυακή συμπεριφορά είναι ζωτικής σημασίας για την καταπολέμηση αυτών των ζητημάτων. Αξιολογώντας κριτικά το περιεχόμενο που καταναλώνουμε, στο οποίο αντιδρούμε και το οποίο κοινοποιούμε σε άλλα άτομα, μπορούμε να συμβάλουμε στη διασφάλιση της κυκλοφορίας ακριβών και αξιόπιστων πληροφοριών εντός των δικτύων μας. Αυτή η αυτογνωσία όχι μόνο μας προστατεύει από το να πέφτουμε θύματα ψευδών αφηγήσεων, αλλά επίσης διατηρεί την ακεραιότητα του οικοσυστήματος της πληροφόρησης. Ως υπεύθυνοι ψηφιακοί πολίτες, οι ενέργειές μας μπορούν να μειώσουν συλλογικά τον αντίκτυπο των παραπλανητικών πληροφοριών, προωθώντας έτσι τη διαμόρφωση μιας πιο καλά ενημερωμένης διαδικτυακής κοινότητας.

Η παρούσα ενότητα διερευνά τους διάφορους τρόπους βελτίωσης της διαδικτυακής συμπεριφοράς του καθενός. **Συνιστούμε να χρησιμοποιήσετε αυτή την ενότητα αφού έχετε δουλέψει τις ενότητες 1 - 3 του μαθήματος 4 στα πλαίσια μιας ομάδας.** Με αυτόν τον τρόπο, οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να συνοψίσουν και να προβληματιστούν σχετικά με όσα έμαθαν σε αυτές τις ενότητες και να καταλήξουν στα δικά τους συμπεράσματα.

4.1 Δραστηριότητα 1: Καλές Ειδήσεις και Κακές Ειδήσεις

Είδος: Σοβαρό Παιχνίδι και Ομαδική Δραστηριότητα

Διάρκεια: 30 λεπτά (20 λεπτά για το παιχνίδι + 10 λεπτά για την ομαδική δραστηριότητα)

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα προβληματιστούν για το πώς διαδίδεται η παραπληροφόρηση και θα κληθούν να σκεφτούν τρόπους με τους οποίους οι χρήστες θα πρέπει να συμπεριφέρονται στο διαδίκτυο.

Υλικό/ Απαιτούμενοι Πόροι:

- Μία συσκευή (smartphone, φορητός υπολογιστής, tablet) ανά ομάδα
- Στυλό και χαρτί ή πρόγραμμα επεξεργασίας εγγράφων (Word, Google Doc, εφαρμογή Notes κλπ.)

Οδηγίες προς τον/την Συντονίστρια:

Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες των 2-3 ατόμων. Αφήστε τους να παίξουν μόνοι τους το παιχνίδι "Bad News".

Μετά από 20 λεπτά ή όταν όλες οι ομάδες έχουν τελειώσει, προχωρήστε στο 2^ο μέρος της ομαδικής δραστηριότητας που περιγράφεται παρακάτω και δώστε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες οδηγίες.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες:

Μέρος 1^ο: Κακές Ειδήσεις

- Μεταβείτε στο <https://www.getbadnews.com/> και επιλέξτε την γλώσσα που προτιμάτε.

- Ξεκινήστε το παιχνίδι και ακολουθήστε τις οδηγίες. Στόχος σας είναι να συγκεντρώσετε όσο το δυνατόν περισσότερους οπαδούς. Μπορείτε να κάνετε τα πάντα για να πετύχετε αυτόν τον στόχο - ακόμη και να διαδώσετε παραπληροφόρηση και να χειραγωγήσετε το κοινό.

Μέρος 2^ο: Καλές Ειδήσεις

- Φανταστείτε ότι η δουλειά σας είναι να δημιουργήσετε ένα παιχνίδι στα πλαίσια του οποίου στόχος σας είναι να γίνετε ο τέλειος χρήστης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Ο στόχος του παιχνιδιού είναι να συμβάλλετε σε έναν διάλογο βασισμένο σε γεγονότα, σε δίκαιες συζητήσεις, σε μια υπεύθυνη διαδικτυακή κοινότητα.
- Πώς θα σχεδιάζατε το σύστημα βαθμολόγησης του παιχνιδιού;
Τι είδους επιλογές θα απέφεραν πόντους στους παίκτες; Τι είδους συμπεριφορές θα τιμωρούνται με απώλεια πόντων;
- Μπορείτε να λάβετε υπόψη σας τα εξής:
  - ο Δημοσίευση περιεχομένου: αναρτήσεις, βίντεο, ιστορίες
  - ο Ενδείξεις «Μου αρέσει» στο περιεχόμενο και στα σχόλια
  - ο Διαφωνία με ανθρώπους στο διαδίκτυο: ύφος και περιεχόμενο
  - ο Σχολιασμός αναρτήσεων με τις οποίες οι χρήστες δεν συμφωνούν
  - ο Σχολιασμός αναρτήσεων που οι χρήστες θεωρούν ψευδείς
  - ο Κοινοποιήσεις: Τι κοινοποιείτε και πότε το κοινοποιείτε

Πιθανές Τροποποιήσεις: Αντί να παίξετε το παιχνίδι "Bad News" σε μικρές ομάδες, μπορεί επίσης να παιχτεί με τη συμμετοχή του συνόλου της ομάδας. Οι συμμετέχοντες/ουσες κάνουν εναλλάξ επιλογές ή επιλέγουν επιλογές μέσω πλειοψηφικής ψηφοφορίας.

Σχετικά αναγνώσματα/ Επιπλέον πόροι:

<https://www.getbadnews.com/wp-content/uploads/2022/05/Bad-News-Game-info-sheet-for-educators-English-1-1-2.pdf>

4.2 Δραστηριότητα 2: Αναστοχασμός

Είδος: Ομαδική Συζήτηση

Διάρκεια: 15 λεπτά

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι συμμετέχοντες/ουσες θα προβληματιστούν σχετικά με τη δική τους διαδικτυακή συμπεριφορά

Οδηγίες προς τον/την Συντονιστή/τρια:

1. Ρωτήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες τι έμαθαν από το παιχνίδι "Bad News". Πώς έκαναν τις επιλογές τους και γιατί; Ποιες τεχνικές χειραγώγησης (βλ. Μάθημα 4, Ενότητα 2) μπόρεσαν να αναγνωρίσουν;
2. Αφήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να παρουσιάσουν εν συντομία το σύστημα βαθμολόγησής τους, εστιάζοντας στην επιθυμητή και θετική συμπεριφορά που κερδίζει πόντους.
3. Ρωτήστε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες πώς θα αξιολογούσαν τη δική τους διαδικτυακή συμπεριφορά. Ποιες από τις θετικές ενέργειες κάνουν ήδη; Αντιλαμβάνονται ότι μερικές φορές συμπεριφέρονται με τρόπο που δεν είναι ιδανικός για μια τεκμηριωμένη, δίκαιη διαδικτυακή συζήτηση;

Εάν χρειάζεται, ο/η συντονιστής/τρια μπορεί να αναφέρει τα ακόλουθα σημεία στη συζήτηση:

Ισχύουν οι βασικές αρχές της χρήσης του διαδικτύου:

- Να διατηρείτε μια κριτική προσέγγιση
- Να ελέγχετε κάθε μήνυμα που συναντάτε στο διαδίκτυο και μην το πιστεύετε τυφλά.
- Ειδικά όταν συναντάτε μηνύματα που έχουν ως στόχο να προκαλέσουν κάποιου είδους συγκίνηση, κάντε μια παύση και μην αντιδράσετε αμέσως.
- Ελέγξτε το μήνυμα με βάση τα κριτήρια που έχετε διδαχθεί (πηγές, περιεχόμενο, παρουσίαση, βλέπε ενότητες 1 & 2).

Εάν έχετε αποκαλύψει περιεχόμενο που συνιστά περίπτωση παραπληροφόρησης:

- Μην πατήσετε την ένδειξη «Μου αρέσει» στο μήνυμα αυτό και μην αντιδράσετε σε αυτό με άλλον τρόπο για να αποφύγετε την ταξινόμηση σε υψηλή θέση του περιεχομένου αυτού από τον αλγόριθμο (ο σχολιασμός με επιχειρήματα βασισμένα σε γεγονότα μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση για να βοηθήσετε άλλους να συνειδητοποιήσουν ότι πρόκειται για περίπτωση παραπληροφόρησης).
- Μην προωθήσετε/αναδημοσιεύσετε το μήνυμα
- Εάν συναντήσετε το μήνυμα σε μια πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης: αναφέρετε το στον διαχειριστή.
- Αν έχετε την αυτοπεποίθηση να το κάνετε, μπορείτε να αντικρούσετε το μήνυμα με επιχειρήματα (ειδικά αν αυτό έφτασε σε εσάς εντός μιας συνομιλίας μεταξύ μελών της οικογένειάς σας, για παράδειγμα). Βοηθά να ανατρέξετε σε συνδέσμους, π.χ. από το Correctiv.
- Αναφέρετε το γεγονός αυτό σε φίλους ή/και σε μέλη της οικογένειάς σας
- Επισημάνετε σχετικές με το περιεχόμενο αυτό έρευνες από ιστοσελίδες ελέγχου των γεγονότων

Ειδικά όσον αφορά την τρίτη ερώτηση, είναι σημαντικό να δημιουργηθεί ένας ασφαλής χώρος για να μοιραστεί κανείς τα λάθη και τις αδυναμίες του. Τονίστε ότι κανείς δεν είναι τέλειος. Το να πέσει κανείς θύμα χειραγώγησης και να χρησιμοποιήσει εν αγνοία του τεχνικές χειραγώγησης ή εξαπάτησης είναι κάτι ανθρώπινο. Παράλληλα όμως, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε αυτά τα προβλήματα και να προσπαθήσουμε να αλλάξουμε τη διαδικτυακή μας συμπεριφορά για την διαμόρφωση μιας δίκαιης, πιο ενημερωμένης ψηφιακής κοινότητας.

Πιθανές Τροποποιήσεις: Οι συντονιστές/τριες μπορούν να προσαρμόσουν τις ερωτήσεις προβληματισμού, εάν χρειαστεί.

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Anti-
RUMQUR

stiftung
digitale
chancen

CITIZENS
IN POWER

challedu
Εκπαιδευτική Ένωση

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+. Η παρούσα δημοσίευση αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο του συγγραφέα/των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης